

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra českého jazyka a literatury

**INTERPRETACE ROMÁNU MILOŠE URBANA
HASTRMAN**

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.

Autorka práce: Lenka Rýznarová

Olomouc 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 22. 4. 2016

.....
Lenka Rýznarová

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D., za přívětivý přístup a pomoc při vypracovávání bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD	5
1 O AUTOROVĚ	6
1.1 Život	6
1.2 Dílo	7
2 KOMPOZICE ROMÁNU	10
2.1 Titul a podtitul	10
2.2 Kniha jako předmět	11
2.3 Kniha první a kniha druhá	15
3 ŽÁNRY	18
3.1 Vyprávění	19
4 ČASOPROSTOR	21
4.1 Náboženství	26
5 SYMBOLY	29
5.1 Voda	29
5.2 Odradek	29
5.3 Hora	30
5.4 Vejce - viklan	31
5.5 Srp	31
5.6 Symbolika barev	32
6 POSTAVY	33
6.1 Kateřina	35
6.2 Voves a Fidelius	37
6.3 Tomáš Mor	38
6.4 Další postavy	40
6.5 Johan Salmon de Caus	41
ZÁVĚR	45
Seznam použitých obrázků	46
Seznam použité literatury	46
Seznam použitých internetových zdrojů	47
ANOTACE	51

ÚVOD

„Jestli si děti myslíte, že vodníci nejsou, tak tedy vám říkám, že jsou, a jaci!“¹

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila interpretaci románu *Hastrman* současného českého spisovatele Miloše Urbana. Během četby mé první Urbanovy knihy, shodou okolností to byl právě *Hastrman*, mne zaujal spisovatelův autorský styl. Některé jeho knihy mi imponují víc, jiné míň, to však nemění nic na faktu, že se stal jedním z mých nejoblíbenějších českých autorů. Téma jsem si tedy logicky vybrala z důvodu zájmu o kompletní tvorbu Miloše Urbana a z důvodu snahy o úplné pochopení složité povahy hlavního hrdiny románu *Hastrman*.

Cílem mé bakalářské práce je kompletní analýza románu *Hastrman*, a zejména pak nepřímý popis chování, povahových vlastností a psychologie některých postav se zaměřením na hlavní postavu barona Johana Salmona de Caus. Záměrem je určit, jestli je protagonista spíše kladnou, nebo zápornou postavou.

Protože k naplnění cíle bakalářské práce potřebujeme znát souvislosti, budeme postupovat poněkud neobvykle. Na charakteristiku postav se podíváme až na samotném konci našeho bádání.

Práce je rozvržena do šesti kapitol, v nichž s analýzou budeme postupovat od výrazných znaků až k na první pohled neviditelným souvislostem. V kapitole první se zaměříme na život Miloše Urbana, jeho dílo a pohnutky k sepsání *Hastrmana*. Následující kapitoly mají za úkol představit kompozici knihy, její vnější podobu, určit žánrovou příslušnost, zařadit děj do historického období a rozluštit symboliku a tematiku knihy.

Konečně až kapitola šestá se pokusí naplnit cíl bakalářské práce – podíváme se v ní blíže na hybatele děje, na vedlejší postavy, jejich charakterové vlastnosti i vzájemné vztahy. Nejpodrobněji se však zaměříme na protagonistu knihy a ze zjištěných poznatků určíme, ke kterému pólu kladných či záporných literárních postav jeho povaha inklinuje.

---

¹ ČAPEK, Karel a Josef ČAPEK. *Devatero pohádek: a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek*. 11. vyd. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02179-9.

1 O AUTOROVI

„Když jsem začínal psát, tak jsem si nikdy nemyslel, že se tím budu moci nějak živit. Vždycky jsem chtěl mít tu práci, která mi vydělá na složenky a nájem a k tomu si budu psát ty svoje ulítlosti. Začal jsem s tím, že budu mít radost, když knížka vyjde a vyvolá nějakou odezvu ve společnosti. Knížka vyšla, odezva byla víceméně příznivá, ale tak strašně malinká, že mě to docela zklamalo (...) Ale když přišel první německý úspěch se Sedmikostelím a já jsem si díky němu mohl koupit fabii, tak jsem si řekl, že by to přece jen fungovat mohlo.“²

O Miloši Urbanovi se literární svět dozvěděl v roce 1998. Od té doby se drží na špici současné české literatury. Přijímán kritiky i čtenářstvem popouští uzdu své fantazii, mezi větami zhmotňuje své imaginace z dětství, oživuje slova, na která i naše babičky dávno zapomněly a zábavnou formou detektivních, romantických i hororových příběhů vypráví o neuskutečněné historii ve skutečných kulisách.

1.1 Život

Miloš Svačina se narodil 4. října 1967 v Sokolově. V osmi letech se s matkou a dvojčetem Martinem přestěhoval do Londýna: *„Šlo o mou matku, ale především o mého nevlastního otce, který byl zaměstnancem ministerstva zahraničních věcí a byl tam vyslán jako řidič. Pobyt na ambasádě v 70. letech znamenal ukrutnou izolaci pro děti, které byly zvyklé chodit ven, kopat si míčem a vůbec dělat si, co chtějí. To tady nešlo. My jsme měli zakázáno komunikovat s anglickými dětmi. Do Hyde Parku se chodilo sice téměř každý den, ale pouze ve skupinách vedených někým dospělým. Ten dohlížel jednak na jakousi bezpečnost nás dětí, protože nám neustále říkali, že nás někdo unese (...)“³*

V roce 1982 nastoupil na gymnázium v Karlových Varech, po maturitě v roce 1986 začal studovat moderní filologii na katedrách anglistiky a nordistiky na filozofické

---

² JANUŠ, J. Miloš Urban: Vůbec jsem nevěděl, kdo to je Dan Brown. *FFakt* [online]. 2009 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://ffakt.ukmedia.cz/milos-urban-vubec-jsem-nevedel-kdo-to-je-dan-brown>.

³ FALTÝNEK, V. Miloš Urban: V dětství nás strašili, že nás někdo unese. *Český rozhlas: Knihovnička Radia Praha* [online]. 2005 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/knihy/milos-urban-v-detstvi-nas-strasili-ze-nas-nekdo-unese>.

fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Po magisterském studiu zde pokračoval jako externí doktorand, tohle studium však nedokončil.

Kariéru začal Miloš Urban v oddělení překladové literatury nakladatelství Mladá fronta (1992). Od roku 2001 pracuje jako redaktor nakladatelství Argo.

První manželkou mu byla překladatelka Lenka Sobotová, s níž má syna Kryštofa. V roce 2010 se podruhé oženil, a v roce 2012 se mu narodila dcera Mariana.

1.2 Dílo

„(...) spojuje čtivý fiktivní příběh s prvky tajemství, dokonce i hororu, reálnou faktickou a se sdělnou myšlenkou.“⁴

Počátky Miloše Urbana na poli spisovatelském najdeme v překladech, a to už v roce 1966. Tehdy přeložil z angličtiny knihu *Flaubertův papoušek* (Julian Barnes, 1996, 1. vydání originálu 1984). Následovaly další překlady: *Sběratel srdcí* (Graham Masterton, 1997, 1. vydání originálu 1983), *Navrácená milost* (Rose Tremain, 1997, 1. vydání originálu 1990), *Korunka z peří* (Isaac Bashevis Singer, 1998, 1. vydání originálu 1973), *Na počátku* (Chaim Potok, 2001, 1. vydání originálu 1975), *Anin duch* (Vera Brosgol, 2012, 1. vydání originálu 2011).⁵

„(...) překládání pořád zvažuji, ale většinou se přikloním k psaní. Letos vyjde v obnoveném vydání můj Barnesův Flaubertův papoušek, přeložený před dvaceti lety a oceněný Cenou Mladé Fronty. Je tam taky doslov, který mají lidi rádi, ten prý v Odeonu taky otočí“⁶

V souvislosti s komiksem *Anin duch* se dále vyjadřuje takto: *„Jsem komiksový fanda od dětství, ale líbí se mi málo co. Sám jsem kdysi napsal komiks o dospívající dívce (...). Kreslit to měl Pavel Růt. On sám mě o scénář požádal (...), ale on svoji část práce jen začal a nikdy nedokončil. Mělo se to jmenovat Slizkejch patnáct.“⁷*

---

⁴ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie. ISBN 978-80-7106-963-8, str. 938.

⁵ KUDLOVÁ, K. a Z. MALÁ. Miloš Urban. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. 2010 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1344>.

⁶ Osobní korespondence.

⁷ RŮŽIČKA, L. ROZHovor: Miloš Urban vyvolá Anina ducha, komiks nejen pro teenagery. *Komiksárium* [online]. 2012 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2012/04/rozhovor-milos-urban-vyvola-anina-ducha-komiks-nejen-pro-teenagery/>.

Miloš Urban na sebe poprvé upozornil v roce 1998, kdy pod pseudonymem Josef Urban vydal román *Poslední tečka za Rukopisy*, a rok na to sklídl úspěch s románem *Sedmikostelí*⁸. V roce 2001 získal cenu Magnesia Litera za nejlepší prózu s knihou *Hastrman: „Výsledkem toho vzteku a zuřivosti nad politickou situací je možná tenhle román. A možná ještě nějaký politický napíšu, ještě ostřejší, který se bude odehrávat v parlamentu.“*⁹ Jak slíbil, tak učinil; v roce 2002 vyšel *Sexyromán Paměti poslance parlamentu*. S obdivuhodnou bilancí jedna kniha za rok pak vydal díla *Stín katedrály* (2003), v témže roce vznikla dramatická prvotina *Trochu lásky, Michaela* (2004 vydána pod pseudonymem Max Unterwasser) a *Santiniho jazyk* (2005). V roce 2005 vydal Urban také divadelní hru *Nože a růže aneb topless party*. Následoval román *Pole a palisáda* (2006) a soubor deseti povídek *Mrtvý holky* (2007). Po románu *Lord Mord* vydaném v roce 2008 si dal tříletou pauzu, aby pak navázal houbařským románem *Boletus arcanus* (2011) a v zápětí dalším románem *Praga Piccola* (2012). Posledními dvěma literárními počiny vydanými v letech 2014 a 2015 jsou *Přišla z moře* a *Urbo Kune*.¹⁰

Domovským nakladatelstvím Miloše Urbana se v roce 2001 stalo nakladatelství Argo, pod jehož záštitou vydal všech svých třináct románů i povídkovou sbírku.

Několik románů Miloše Urbana bylo přeloženo do jiných jazyků a vydáno v cizině. Nejčastěji překládaným, a za hranicemi nejúspěšnějším románem, se stalo *Sedmikostelí*, které se dočkalo mimo jiné svého anglického, německého, francouzského, holandského, maďarského, slovinského, bulharského, italského, španělského, korejského a ruského překladu. Romány *Hastrman* a *Stín katedrály* vyšly taktéž v maďarštině a španělštině, druhý jmenovaný také v němčině a polštině, a přeloženy byly i povídky *Faun* (holandština) a *Občina* (ruština).¹¹

O tvorbu Miloše Urbana mají zájem i filmová studia, například *Santiniho jazyk* byl natočen pro Českou televizi Jiřím Strachem v roce 2010. Prodána jsou filmová práva na romány *Sedmikostelí* a *Hastrman* i na hru *Nože a růže*.¹²

---

⁸ KUDLOVÁ, K. a Z. MALÁ. Miloš Urban. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. 2010 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1344>.

⁹ HORÁČKOVÁ, A. Urban: Jen počkejte, ztrestám vás svým románem!. *IDNES.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/urban-jen-pockejte-ztrestam-vas-svym-romanem-fn7-/vytvarne-umeni.aspx?c=A010515_175240_vytvarneum_cfa

¹⁰ HRUŠKA, Petr. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1630-0.

¹¹ Tamtéž.

¹² Miloš Urban. *Argo* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.argo.cz/autori/1465/urban-milos/>

1.2.1 Hastrman

Co bylo prvotním námětem k vytvoření románu *Hastrman*? „*Jako dítě jsem jezdil na lodičce po jezeře pokrytém hustým zeleným žabincem. Představoval jsem si, že pod hladinou rostou stromy. Že tam žijí lidé, kteří se podobají rybám. S děsivým pocitem jsem se dozvěděl až mnohem později, že se napouštějí přehradý a na jejich dně zůstávají celé vesnice. Že ta moje pohádková představa byla vlastně docela reálná – i když romantičtější.*“¹³

Před samotnou interpretací považuji za nutné seznámit neznalé čtenáře se základní dějovou linií románu. Vše začíná narozením hastrmana pod horou Vlhošť, kam se po několika set letech vrací, aby zde dožil. Kraj, vesnice i její obyvatelé mu doslova učarují; nejvíce dívka Kateřina, které se lidé z vesnice povětšinou bojí pro její nebojácnost a tajemnost. Postupně se baron Johan Salmon de Caus dostává pod kůži zdejšími lidem, zvykům, Kateřině i sám sobě. Společně s ním jsme svědky šarvátek mezi učitelem Vovsem a farářem Fideliem, pohanských i křesťanských tradic, proměn přírody, práce na polích, zábavy mládeže i baronových stále častějších úniků pod hladiny rybníků. Kniha první vrcholí únosem Kateřiny do sklepení Černé Věže, baronova obydlí, aby zde přečkala těžké časy a probudila se v lepší době.

Kniha druhá nás vrací na stejné místo, ovšem dvě stě let poté. Z hory Vlhošť zbyl pahýl, Stará Ves je pohřbena na dně přehradý, Černá Věž obestavěna elektrárnou. Baron se znechucen hamižností současných pohlavárů pasuje do role bojovníka za práva uzurpované přírody. Na své cestě za spravedlností se setkává s ekologickou organizací Děti vody vedenou svérázným Tomášem Morem. Baronova druhá osobnost, salamandr, už se ani neskrývá a vraždí zodpovědně za zničení hory. V důsledku toho se Děti vody od barona distancují, načež baron vytahuje na světlo světa spící Kateřinu, a seznamuje ji s novou dobou. Psychologickým i život ohrožujícím terorem a přispěním samotné přírody se nakonec podaří docílit záměru a Vlhošť i Stará Ves jsou rekultivovány. Kateřina je těhotná s baronem, ovšem zamilovaná do Tomáše. V zájmu zachování řádu přírody i zákonu „oko za oko“ je baron obětován na zachráněné hoře rukou zachráněné dívky.

---

¹³HORÁČKOVÁ, A. Urban: Jen počkejte, ztrestám vás svým románem!. *IDNES.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/urban-jen-pockejte-ztrestam-vas-svym-romanem-fn7-/vytvarne-umeni.aspx?c=A010515_175240_vytvarneum_cfa

2 KOMPOZICE ROMÁNU

„V dnešní době elektronických knih se předpokládá, že vzhled knihy není pro výběr četby tolik důležitý. Studenti mají ale jiný názor. Většina z dotázaných uvedla, že často je to právě obal, který v regálu upoutá jejich pozornost a na kterém závisí, zdali četba skončí v jejich knihovně.“¹⁴ Právě proto považuji za nutné začít analýzu právě u těchto na první pohled viditelných částí. Ve druhé části kapitoly se zaměříme na netradiční dělení románu - na Knihu první a Knihu druhou.

2.1 Titul a podtitul

Román *Hastrman* se jmenuje podle své hlavní postavy, což by samo o sobě nebylo neobvyklé. I takto výstižný titul ovšem může být matoucí. Hlavní postava se přeci vlastním jménem nejmenuje Hastrman, a i kdyby, znát knihu jen podle názvu, mnozí by ji zařazovali do literatury pro děti. Snad proto autor titul doplnil o podtitul *Zelený román*. Zde Miloš Urban opakuje prvek, který ve své tvorbě už jednou použil.¹⁵

Podtitul většinou upřesňuje, doplňuje hlavní titul, a zprostředkovává čtenáři více informací o knize ještě před jejím otevřením. Podtitul *Zelený román* vymezuje v první řadě žánrovou podobu knihy, tedy román, a svým způsobem i žánrovou variantu (více v kapitole č. 3).

Významů by podtitul mohl mít hned několik. První, který v souvislosti s titulem napadne snad každého čtenáře, je význam vodnický. Pátrat po tom, kdo dal vodníkům a hastrmanům do vínku zelenou barvu, by znamenalo pečlivé studium lidové slovesnosti, a ani tak bychom zřejmě odpověď nenašli. Snad s ní byli spojováni právě pro barvu zakalených rybníků a vod, ve kterých údajně žili. Zelená barva zkrátka k těmto nadpřirozeným, pohádkovým bytostem patří od nepaměti, a tak snad i Miloš Urban propojil titul a podtitul symbolickým pojítkem.

---

¹⁴ OPATŘILOVÁ, D. Při výběru knihy ovlivňuje studenty hlavně obal nebo doporučení. *Generace20: Magazín studentů VOŠ* [online]. 2015 [cit. 2016-03-21].

Dostupné z: <http://www.generace20.cz/kultura/pri-vyberu-knihy-ovlivnuje-studenty-hlavne-obal-nebo-doporuceni>

¹⁵ Román *Sedmikostelí* má podtitul *Gotický román z Prahy*.

Výše zmíněným symbolickým pojátkem je tedy zelená, a i ta má svůj význam: „Zelená barva je barvou jara a klíčícího života.“¹⁶ I tato definice je s románem úzce spjata, zejména pak s *Knihou první*. Její valná část se totiž odehrává na jaře a jaro je obdobím, kdy se příroda probouzí, obnovuje, očišťuje od starého a nepotřebného. Okolí Staré Vsi je taktéž očišťováno od nepotřebného, v závěrečné fázi i od samotného hastrmana. „Zároveň je však [zelená barva] – v negativním smyslu – přisuzována jedu a smrti; v lidové víře a literatuře se d'ábel často znázorňuje jako zelený.“¹⁷ Protagonista sám sebe často popisuje jako něco, čeho je třeba se bát, a čehož jednání se bojí i on sám: „(...) byl jsem to já, stojící na dva lokty od sebe samého (...) zatímco já, ten druhý, se klepal opodál, šílený strachy, co teď se mnou bude (...).“¹⁸ S jistotou můžeme hastrmana označit také jako původce smrti, neboť se v knize druhé stává jakýmsi sériovým vrahem.

Hastrman ale není kniha jen o podvodním životě protagonisty. Jedním z témat je totiž ekologie, či v souvislosti s románem často zmiňovaný ekoterorismus. Nehledejme v tom však prvoplánovou drastickou pomstu organizací pečujících o životní prostředí. Kupříkladu kritik Igor Fic se na toto téma vyjadřuje poměrně jasně: „(...) každý, kdo by hledal v hastrmanově počínání jakékoli znaky ekoterorismu a společenské angažovanosti, je vedle jak ta jedle.“¹⁹

Ať se na podtitul podíváme z kteréhokoliv úhlu pohledu, ve finále vždy najdeme cestu k některému z témat knihy. Jakkoliv se tedy z počátku mohl zdát podtitul matoucí, vidíme, s jakou pečlivostí a přesností byl ve skutečnosti vybrán.

2.2 Kniha jako předmět

Když se podíváme na knihu jako na objekt a srovnáme ji s tématem a dějem románu, najdeme jisté souvislosti. Romány Miloše Urbana jsou známy svou propracovanou grafickou podobou, ovšem *Hastrmana* společně s ilustrátorem Pavlem Růtem dovedli téměř k dokonalosti.

---

¹⁶ Lurker, M.: *Slovník symbolů*. Praha: Euromedia Group k. s., 2005, str. 583.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 221.

¹⁹ Fic, I.: *Hastrman aneb Dej, o čem doma nevíš*. Tvar, 2001, č. 20, str. 5.

Román můžeme uchopit jako předmět, a ze stejného hlediska na něj i nazírat. Všechna vydání jsou co do velikosti menší, než formát A5. Na přebalu jsou vyobrazeni dva protagonisté, na deskách už jen Hastrman sám. Desky jsou tvrdé, potažené černým textilem. Samozřejmostí je název knihy, podtitul a název nakladatelství (na čelní straně knihy najdeme jen symbol lodičky, kterou má nakladatelství Argo ve svém znaku, název samotný je pak uveden na hřbetu knihy). Pod ilustrací je symbol řeckého rovnoramenného kříže, který se pak na jednotlivých stránkách knihy mění ve svatoondřejský.

Po otevření knihy najdeme předsádku s ilustrací Pavla Růta. Jde o silně erotický motiv kopulujícího salamandra s Kateřinou. Tento výjev pochází z Knihy první. Dalším otočením strany se už dostáváme ke knižnímu bloku. Zde nacházíme signet nakladatelství Argo, následuje další ilustrace nahé Kateřiny se salamandrem a hlavní titul. Na následujících stranách se objevují paratexty jako dedikace, motto, poznámka autora: „*Připomínají-li postavy, místa a děje tohoto románu skutečný svět a jeho obyvatele, jde o iluzi.*“ a citát: „*Umění a pravda: dvě zlaté rybky hledící si z oka do oka, z akvária do akvária.*“²⁰ Skutečnosti či neskutečnosti postav a míst, ve kterých se děj odehrává, se budeme věnovat v kapitolách čtyři a šest, ale prostor zamyslet se nad citátem se nám dostává právě nyní. *Umění a pravda*, tato dvě slova jsou v knize ztučněna a zvýrazněna. Autor chtěl zřejmě poukázat na neslučitelnost těchto dvou pojmů v literatuře, proto jim, jako dvěma zlatým rybkám, přidělil dvě akvária. Vždyť sám Friedrich Nietzsche řekl, že: „*Pravda je škaredá. Máme umění, abychom na pravdu nezašli.*“²¹ Tento výrok vysvětluje i poznámku Miloše Urbana o iluzi skutečnosti postav a míst, kde slovo *iluze* je opět tučně zvýrazněno, aby už dopředu vyvrátilo všechny domněnky a debaty nad případnými předobrazy postav.

Na následujících dvou tmavě zelených stranách se nachází dedikace: „*Duze, jež ,bývá na mračnu za deštivého dne.*“²² Proč autor věnoval knihu duze, sám neví: „*Tak to teda už FAKT nevím! Je to parafráze na nějakou báseň, asi anglickou, ale... je to dávno.*“²³ Podíváme-li se na anglické básníky píšící o přírodní tematice, chtě nechtě vždy skončíme u jezerních básníků. Z těchto pak připadá v úvahu William Wordsworth

---

²⁰ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476.

²¹ NIETZSCHE, F. Friedrich Nietzsche. *AZcitaty.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://azcitaty.cz/friedrich-nietzsche/23972/>.

²² URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476.

²³ Osobní korespondence.

a jeho báseň *My heart Leaps Up* známá jako *The Rainbow*, ovšem ta se svým tématem tolik nepřibližuje tématu knihy.

Duha jako symbol se objevuje i v Biblii, a to jako symbol boží milosti: „*Položil jsem na oblak svou duhu, aby byla znamením smlouvy mezi mnou a zemí. Kdykoli zahalím zemi oblakem a na oblaku se ukáže duha, rozpomenou se na svou smlouvu mezi mnou a vámi i veškerým živým tvorstvem, a vody již nikdy nezpůsobí potopu ke zkáze všeho tvorstva.*“²⁴

S ohledem na Knihu druhou a její téma ekologie jistě mnohým vytane na mysl Olomoucké hnutí Duha bojující za ochranu a obnovu přírody a krajiny. „*Je to trošku šílený, věnovat knížku duze, ale samozřejmě ta ekologická organizace je tam taky. I když o ní moc nevím...*“²⁵

Po delším internetovém pátrání vyplynul v jednom z rozhovorů skutečný důvod, proč autor věnoval knihu duze: „*To je citát z Ezechiela. Je to krásná větička a mně to připadalo jako útěcha, kterou by mohla být i tahle moje zelená knížka.*“²⁶

Mottem knihy je citát Fjodora Michajloviče Dostojevského z románu *Idiot*: „*Neexistuje větší štěstí, než se obětovat.*“ Oběť může mít z lexikálního hlediska několik významů, pro nás jsou důležité jen dva, a to oběť bohům za účelem zachování jejich přízně, a oběť trestného činu. Motiv oběti se v románu vyskytuje poměrně často v obou výše zmíněných významech. Při pohanských rituálech bývala nejčastěji obětována zvířata jakožto krvavé oběti. Tyto náboženské zvyky jsou v knize odsuzovány jen jedinou osobou, farářem, představitelem křesťanství, který ovšem sám položil oběť na oltář víry, když se zavázal slibem a vzdal se tak veškerého potěšení, jež skýtá světský život. Dojde však i na lidské oběti, které jsou povětšinou vnímány jako překážky v baronově cestě k cíli. Ať už jde o Jakuba - soka v lásce, nadlesního z Lipé, který způsobuje jen problémy, nebo v Knize druhé o všechny ty, jež jsou součástí hierarchie aparátu ničícího životní prostředí. Největší a nejdůležitější akt obětování však přichází až na konci děje, kdy je obětován protagonista sám, a to na místě, kde se zrodil, rukou ženy, kterou zachránil. Motto tedy nabývá smyslu až v závěru knihy, kdy čtenář pochopí i pointu – hastrman přišel, aby obnovil řád přírody, ale posledním krokem k naplnění poslání, je jeho smrt.

---

²⁴ Bible: překlad 21. století. Praha: Biblion, 2009. ISBN 978-80-87282-00-7, str. 9

²⁵ MISÍKOVÁ, M. a M. ANDER. Čtenář je nebezpečný člověk: rozhovor s Milošem Urbanem. 7G: Sedmá generace - společensko-ekologický časopis [online]. 2004 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/text/detail/ctenar-je-nebezpecny-clovek>

²⁶ Tamtéž.

Zajímavostí je první a poslední věta románu, které jsou totožné: „*Protože to tak musí být.*“²⁷ Opakuje se totiž jak na prvním, tak na posledním řádku, a útočí na čtenářův důvtip. Co tak musí být? A je vůbec na tuto otázku jednoznačná odpověď? Protože už blíže známe autora a víme o jeho zálibě v mnohačetných souvislostech, můžeme říct, že jednoznačná odpověď v tomto případě neexistuje. Úvodní a zároveň závěrečná věta se, sic parafrázovaná, objevuje i na začátku *Knihy druhé*: „*Snad to tak musí být.*“²⁸ Rozdíl mezi větami je patrný na první pohled, parafráze už dopředu předestírá změnu chování protagonisty. Jistý a sebevědomý baron z knihy první se mění v pěšáka bojujícího proti mlýnům, který už nepůsobí tak sebejistě a oproti *Knize první* dělá chyby. První věta tedy uvozuje silnou a významnou kapitolu *Hastrmanova života*, první věta *Knihy druhé* poukazuje na změny, kterým baron musí čelit, a které by mohly ovlivnit jeho poslání, a poslední věta celého románu uzavírá příběh postavy, jíž se podařilo naplnit životní cíl i přes překážky osudu.

Na poslední straně knihy se nachází tiráž s informacemi o knize.

Jak už bylo zmíněno, dvorním ilustrátorem Miloše Urbana se stal Pavel Růt. Jejich spolupráce započala už prvním Urbanovým románem *Poslední tečka za rukopisy*. U *Hastrmana* tomu není jinak. V knize se nachází celkem jedenáct jednostránkových ilustrací, a několik menších, které jsou zmenšeninami nebo zjednodušenými verzemi těch větších. Postavy na ilustracích jsou stylizované, zjednodušené, nemají propracované rysy, o to propracovanější a až enormně zvětšené mají pohlavní orgány a sekundární pohlavní znaky. Nejvýraznějším prvkem na ilustrovaných postavách jsou ústa. Většinou jsou velká, pokřivená, a pokud jde o vyobrazení ryb nebo salamandra, je v nich velká spousta špičatých zubů.

„*Pokud jde o ilustrace, už jsem si na ně zvykl, ale tenkrát jsem s nimi moc spokojený nebyl, připadaly mi příliš dryáčnické. On Pavel ty postavy příliš destruuje, dělá je ošklivé, je to jeho způsob a vidění.*“²⁹

Záložky jsou dvě, modrá a zelená, a pozornému čtenáři neunikne spojitost těchto dvou barev s postavami románu, zejména pak s Kateřinou, která má jedno oko zelené a druhé modré. „*Zelená, modrá, pro blázna dobrá. ‘-,To říkáš proto, že si nevidíš do očí.*“³⁰ Původní záměr byl ale zpočátku zřejmě trochu jiný, a výběr barev logicky vyústil z celkové grafiky knihy. První vydání z roku 2001 mělo totiž světle zelené

---

²⁷ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476. str. 11.

²⁸ Tamtéž, str 229.

²⁹ Osobní korespondence.

³⁰ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476. str. 81.

stránky a tmavě modré písmo: „(...) po dopsání se na to vrhl Pavel a zelený papír vymyslel on, akorát to „modré“ (jak on tvrdí) písmo se v tom špatně čte, další dotisky a vydání už zelené nebyly.“³¹

2.3 Kniha první a kniha druhá

Román je rozdělen na dvě knihy, které jsou tak obsahově odlišné, že by se daly považovat za samostatná díla. Navzdory tomu má Kniha první poměrně otevřený konec a v Knize druhé se nachází tolik odkazů a informací, které už čtenář zná z předešlého dílu, že ani jedna bez druhé nemůže plnohodnotně existovat.

Abychom si mohli ukázat odlišnosti, musíme se nejdříve zaměřit na pojivové části. Tou nejdůležitější je samozřejmě protagonista románu baron Johan Salmon de Caus. Přestože se v Knize druhé vydává za svého vlastního pravnuka, jde o téhož „člověka“. K označení „člověk“ ovšem musíme přistupovat obezřetně, neboť jak už víme, baron de Caus je vodníkem a právě tato část jeho osobnosti dostává v Knize druhé větší prostor, než tomu bylo v Knize první.

Další postavou, která prochází dějem obou knih, je Kateřina. Na konci Knihy první je unesena hastrmanem do Černého mlýna, „*Kde Katynka bude spát*.“³² Touto větou dává autor jasně najevo, že má s postavou Kateřiny další úmysly, a že ji hodlá po téměř dvousetleté hibernaci probudit. Už na předchozích stránkách se totiž několikrát objevuje myšlenka o tom, že Kateřina ve svých názorech předběhla dobu, a že by se jí jinde dařilo lépe.³³

Ostatní postavy z knihy první se v Knize druhé nicméně objevují také, a to v Hastrmanových vzpomínkách, nebo se, v případě Fidelia, stávají pseudonymem Hastrmana coby teroristy: „*Můžete mi říkat třeba Fidelius*.“³⁴

Postavou, která v ději nemá tolik prostoru jako ostatní, ale zároveň je neméně důležitá, je Odradek. Po tom, kdo nebo co Odradek je, budeme pátrat až v podkapitole č. 5.2, nicméně považuji za důležité zmínit jeho existenci i v souvislosti s jednotlivými knihami. Odradek, zobrazovaný v románu jako pohanský bůžek s mnoha podobami, má

---

³¹ Osobní korespondence

³² URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476. str. 224.

³³ „(...) kdyby Katynka nežila tady, pod Vlhoští, mezi Holanskými rybníky, byla by někdo úplně jiný.“ (URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476. str. 168.)

³⁴ Tamtéž, str. 248.

v Knize první celkem tři formy - jeho podoba je vytesána do kamene ležícího v těsné blízkosti posvátného kamene na hoře Vlhošť,³⁵ zmenšenou, dřevěnou sošku Odradka vlastní Kateřina³⁶, a do třetice se zjevuje hastrmanovi ve snech, jako živá bytost, kterou však nikdo jiný kromě protagonisty samotného nevidí.³⁷ V knize druhé však dochází k jakési metamorfóze a zhmotnění Odradka, který nejen, že zůstává vytesán do kamene, ale najednou je viditelný i jiným postavám.³⁸

Dalším výrazným společným prvkem jednotlivých knih románu je prostor. I zde jsou však nepatrné rozdíly. Zatímco v Knize první se děj odehrává v prostředí přísně ohraničeném přirozenými hranicemi Staré Vsi, v Knize druhé Hastrman cestuje za svými oběťmi do vzdálených velkých měst jako Praha či Ostrava. Toto odchýlení od původního dějového prostoru je zapříčiněno v podstatě jeho zničením – Stará Ves leží v Knize druhé pod hladinou Novomlýnské přehrady.

Společné mají obě knihy i motivy, i když opět v pozměněné podobě. Například motiv lásky. Čtenář je v Knize první svědkem rozvíjejícího se pouta mezi Kateřinou a Hastrmanem, které je však utnuto stejně jako Hastrmanův prst – nečekaně a bolestivě. Kateřina si však po svém probuzení v Knize druhé nic nepamatuje, a tak by se vztahem mohl baron navázat tam, kde naposledy v dobrém skončil. Kateřinina láska se ale přesouvá k jinému muži, a tato oproti lásce mezi ní a Hastrmanem není založená na posedlosti či závislosti.

Výrazným motivem, objevujícím se v obou knihách, je také oběť. U vnímání oběti jsme znovu svědky posunu, tentokrát z roviny náboženské do roviny kriminální. Zatímco v první Knize jsou obětována jen zvířata, navíc za účelem zachování přízně pohanských bohů, a smrt člověka nastává jen v okamžiku Hastrmanovy nouze – strachu ze silnějšího protivníka, v Knize druhé Hastrman, hlavně jeho druhá osobnost salamandr, vraždí své oběti kvůli záchraně přírody a navrácení pořádku. Navíc se zde objevuje nevinná oběť, hlídač, jehož smrt hastrman nechtěl. V zájmu zachování pořádku musí být tedy obětován i Hastrman – zabil, musí být zabit.

---

³⁵ „Kolečko, v něm dvě oči, pod nimi nos, pod ním široká, lidsky rozšklebená ústa. (...) Nepoznal jsem, komu tvář patří (...). (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 14.)

³⁶ „Za nabíraným rukávem jsem opravdu spatřil dětskou tvář – a také doširoka roztáhlá ústa, zavřené oči a dřevěnou peřinku. Cípy povijanu vytvářely kolem hlavičky sluneční zář. Odradek.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476. str. 61.)

³⁷ „(...) já spadl do potoka a tam proti mně ze tmy vyrazil obrovský losos, vydržel jsem pohled jeho strašného oka, dokud se i se zbytkem ryby nerozplynulo.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476. str. 128.)

³⁸ „To světlo svítilo zespoda, ze dna přehrady, z místa, kde leží Stará Ves. Možná rovnou z kostela. Jako by i tam dole slavili svátek světél. (...) – Odradek se vrátil. Právě světlí na dně přehrady svou příšernou rybí mší.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 309.)

Jak již bylo zmíněno v podkapitole výše, první a poslední věta *Hastrmana* jsou totožné. U první a poslední kapitoly románu však totéž neplatí, ba naopak, ty jsou diametrálně rozdílné. Obě mají sice popisný charakter a věnují se viklanu na Vlhošti, ale zatímco první kapitola čtenáře uvádí do děje a popisuje počátek hastrmanova života jeho vlastními ústy, v kapitole poslední za Johana Salmona mluví „*ten druhý*.“³⁹ Kapitoly se liší i v délce; první kapitola je rozsáhlá, rozepsaná na několik stran, poslední kapitolu tvoří jen jediný odstavec. Srovnáme-li ovšem první kapitoly jednotlivých knih, najdeme jisté podobnosti. Obě jsou rozepsané do několika stran, a pracují s popisem prostředí i okolností, za jakých se do dané situace hastrman dostal. A stejně tak je tomu u posledních kapitol dvou částí románu; jsou kratšího charakteru, bezprostředně se týkají hastrmana, který navíc situaci nemůže ovlivnit, dojde v nich k obětování jedné z hlavních postav a končí zdůrazněním (zvětšeným písmem) důležité části poslední věty (v prvním případě jde o latinské substantivum „pace“, v druhém o verbum „musí“).

Přestože jsou tedy Kniha první a Kniha druhá v jistých momentech odlišné, z četnosti společných znaků vyplývá, že bez sebe nemohou existovat. Kdyby se tedy o jejich rozdělení někdo pokusil, ztratily by plnohodnotnost ve významu, smysluplnosti a v neposlední řadě v umělecké hodnotě.

---

³⁹ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476. str. 399

3 ŽÁNŘ

Podle podtitulu *Zelený román* by se měl *Hastrman* žánrově řadit právě k tomuto epickému žánru. Budeme-li vycházet z teorie Eduarda Krče a Heleny Zbudilové, že román by měl mít široké časoprostorové pojetí děje, velkou paletu postav, jejich osudů, vývojových etap ve společnosti, román by měl ukazovat různé druhy prostředí, a vedle hlavní dějové linie rozvíjet i vedlejší epizody,⁴⁰ pak můžeme konstatovat, že *Hastrman* opravdu románem je.

Větším oříškem je však určit žánrovou variantu. Oficiální anotace nakladatelství Argo říká, že jde o „*novodobou utopii, dílo pozdního romantismu, pohádku pro lid držení pod krkem svou vlastní politickou reprezentací.*“⁴¹ Utopie je však jen jednou ze žánrových variant, ke kterým by se *Hastrman* dal zařadit. Protikladem utopie je antiutopie, a i prvky té zde najdeme. Stejně tak prvky politické alegorie či parodie. Vzhledem k cíli práce vytyčenému jiným směrem, než je určení žánrové varianty románu, se nebudeme pouštět do sáhodlouhého rozboru, a podíváme se na autory, jež tak už učinili: „(...) [Urban] vyjádřil obavu ze správnosti směru, jímž se lidstvo ubírá, z toho, zda „jít vpřed“ musí vždy nutně znamenat pokrok a vývoj; dospívá k názoru, že historický vývoj není lineární, ale vlastně cyklický, že namísto vzdalování kořenům by se k nim člověk měl naopak navracet a nalézt tak prastarý řád, který řídí nejen jeho život, ale chod celého světa.“⁴² Dordová v souvislosti s výše uvedeným vysvětluje, že v románu dochází k „*souběhu ‚povrchnější‘ zábavně-epické vrstvy vyprávění a ‚hlubší‘ vrstvy symbolického či filozofického plánu*“⁴³, což jsou znaky postmoderní prózy.

Je tedy *Hastrman* postmoderním románem? Podle definice, která říká, že „*postmoderní kniha by měla uspokojit čtenáře sledujícího jen dobrodružnou příběhovou linku, detektivní zápletku či jiné prvky populární literatury, současně by měla být schopna oslovit vnímatele vzdělaného, vychutnávajícího aluzivní kontexty, parodické efekty, reinterpretační hříčky*“, můžeme na naši otázku odpovědět kladně.

---

⁴⁰ KRČ, Eduard a Helena ZBUDILOVÁ. *Úvod do teorie literatury: literární terminologie a analýza literárního díla*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-2903-8.

⁴¹ Miloš Urban. *Argo* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.argo.cz/autori/1465/urban-milos/>.

⁴² DORDOVÁ, A. *Hastrman jako postmoderní román*. Praha, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce PhDr. Josef Peterka, CSc.

⁴³ Machala, L.: *Literární bludiště: Bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána, 2001, str. 25.

3.1 Vyprávění

„(...)vidím u nás strašně malou důvěru k vyprávění, k tomu, že máme možnost sledovat hrdinu takřka od dětství až do smrti. Velký příběh musí být strhující, musí mít sílu ovlivnit čtenáře, jeho pohled na svět, možná ho i změnit,“⁴⁴ říká autor románu Miloš Urban.

„(...) Hastrman má nevěrohodného vypravěče – o to víc, že jde o pohádkovou bytost. Čtenář je tak nucen nedůvěřivě zvažovat, kdy je řečené míněno vážně, a kdy s odstupem, aniž by ovšem měl při ruce nějaké vodítko kromě vlastního instinktu.“⁴⁵

Jak je zmíněno výše, vypravěčem románu je hlavní hrdina. Převládající formou je tedy ich-forma. Vyprávění je přehledné a chronologické s občasnými návraty do minulosti před dějem románu, kterou zná baron z vyprávění svého otce. V těchto návratech a zároveň v celé knize první mluví v préteritu, v knize druhé používá až na výjimky přezens. Z toho můžeme usuzovat, že přítomnost v románu se odehrává v knize druhé, zatímco na děj knihy první je vzpomínáno.

V obou knihách se ale vyskytují také jakási tušení budoucnosti, předzvěsti, které mají za úkol udržet čtenáře v napětí. S první a nejdůležitější předzvěstí se setkáváme hned na začátku knihy: „Nahlédl jsem na odvrácenou stranu – nějaký letopočet, nečitelný očima ani hmatem. (...) Vyšlo mi z toho prastaré oznámení zločinu: roku toho a toho se zde stala vražda, někomu tu utáli hlavu a smrtícím nástrojem byl srp.“⁴⁶, ale že tato předzvěst představovala údaj stěžejní pro děj, se dozvídáme až na konci: „(...) tam, kde se datum dřív nedalo přečíst, je jasnými arabskými číslicemi vyveden tento rok, tento měsíc, tento den.“⁴⁷

Knihy mají i odlišný spád vyprávění; kniha první plyne pomalu jako rok na vsi, více místa je zde věnováno popisům, vyprávění působí poeticky, romanticky, a dramatická situace nastane jen několikrát. Naopak kniha druhá má rychlý spád, více dramatických situací, působí stroze až technicky, ale je čtenáři bližší naturáliemi, které se v ní vyskytují, tudíž se v textu neztrácí, jako tomu může být v některých případech u knihy první. Můžeme konstatovat, že autor vystihl náladu jednotlivých dílů románu a

---

⁴⁴ HAKL, E. Hakl zpovídá Urbana: Čerpání z nočních mūr. *Hospodářské noviny: ihned.cz* [online]. 2003 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-13609840-hakl-zpovida-urbana-cerpani-z-nocnich-mur>.

⁴⁵ Nagy, L.: Urban, Miloš: Hastrman: Po černém gotickém románu – román zelený. iLiteratura.cz, 2003. ISBN: 978-80-253-0888-2.

⁴⁶ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 40.

⁴⁷ Tamtéž, str. 398

zvolil i odpovídající jazykové prostředky, které dokážou vygradovat, zrychlit, či naopak zpomalit děj.

Román mapuje celý život hastrmana, v první kapitole se seznamujeme s okolnostmi zrození a prvního pobytu v okolí Vlhoště, předposlední kapitola zobrazuje hastrmanovu smrt, čímž jasně ukončuje vyprávění – hrdina je mrtev, příběh končí. To by to ovšem nesměl být příběhem z pera Miloše Urbana. Kniha má totiž poslední kapitolu, která zpochybňuje výše psanou tezi, že smrtí končí vyprávění. „*A já jsem ten druhý*“,⁴⁸ říká nový vypravěč. Čtenář ale neví, kdo přebírá vypravěčskou štafetu, a sám se sebou se může jen dohadovat, zda jde o salamandra, který se od barona oddělil úplně už v půli Knihy druhé, či o Kateřinino nenarozené dítě, které příběh svého otce komentuje zpětně a přebírá jeho postavení ochránce přírody (stejné postavení by mohl přebírat také Tomáš Mor), nebo jestli jde o autora, který se zde sám pasuje do role pokračovatele hastrmanových myšlenek a hodnot. Osobně se přikláním k možnosti poslední, neboť by vysvětlovala větu: „*Dávám, abys dal*.“⁴⁹, která by tedy mohla být interpretována jako hastrmanův dar vlastního života do rukou autorovi, aby ho mohl převyprávět. Existuje však ještě jedna hypotéza, a to, že poslední kapitola je dovyprávěna Odradkem. Když se v ději vrátíme o pár měsíců zpět, zjistíme, že se Odradek zjevil baronovi ve snu jako „*ten druhý*“⁵⁰, tedy „*veliký losos*.“⁵¹ Že by tedy nakonec příběh dovyprávěla ryba? U Urbana je možné vše.

---

⁴⁸ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 399

⁴⁹ Tamtéž, str. 399

⁵⁰ Tamtéž, str. 368

⁵¹ Tamtéž.

4 ČASOPROSTOR

„Já si vybírám krásné kulisy. Nemám rád romány, nemám rád divadelní hry ani filmy, kde se nepočítá s bohatou výpravou. Taková střídmost je mi cizí.“⁵²

Miloš Urban je často označován jako „archivář ztracené krajiny, ať už městské či přírodní“⁵³. Pravdivost tohoto označení dokazuje také v románu *Hastrman*. Proč Miloš Urban zasadil děj románu právě do okolí hory Vlhošť, vysvětlil v jednom z rozhovorů: „Vybral jsem si ji především proto, že na ni vidím z balkónu matčina bytu v České Lípě. A protože mě ten kopec od první chvíle fascinuje. Je strašně krásný. A pod ním jsou rybníky a odtud je jen kousíček k hastrmanům. Ten kopec byl jedním z prvních obrazů, který vedl k napsání *Hastrmana*.“⁵⁴

Pokud bychom z ničeho nedokázali určit přibližnou dobu, ve které se děj odehrává, nechal nám autor v románu jistá vodítka. Jedním z nich je Kostelík svaté Kateřiny: „Vystoupil jsem před katolickým kostelem, rozložitou stavbou starou jedno století, (...).“⁵⁵ Podíváme-li se na církevní stavby na Českolipsku, zjistíme, že se zde nacházejí jen dva kostely zasvěcené svaté Kateřině. Jeden v Dolním Podluží, vystavěný v roce 1547, a druhý ve Sloupu v Čechách, dostavěn roku 1706. Jen jeden z nich je však „(...) završen věží připomínající červenou cibulku, na níž ještě seděla lucerna (...).“⁵⁶ Jde tedy s největší pravděpodobností o kostel ve Sloupu v Čechách. Jelikož baron v románu uvádí, že byla stavba stará jedno století, můžeme s jistotou říci, že se děj *Hastrmana* odehrává na počátku století devatenáctého.

Zároveň tu máme ale i jiné indicie, které nám přibližnou dobu děje určují přesněji: „Učitel Voves (...) se poslední dobou držel stranou, zahloubán nejspíš do Ludwiga Feuerbacha (...).“⁵⁷ Z historie víme, že Ludwig Feuerbach, německý filozof a pedagog, publikoval svůj první spis *Myšlenky o smrti a nesmrtelnosti* až v roce 1830.⁵⁸ Pokud si tedy Voves chtěl přečíst knihu filozofa Feuerbacha, nemohlo to být dříve.

---

⁵² MISÍKOVÁ, M. a M. ANDER. Čtenář je nebezpečný člověk: rozhovor s Milošem Urbanem. 7G: *Sedmá generace - společensko-ekologický časopis* [online]. 2004 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/text/detail/ctenar-je-nebezpecny-clovek>.

⁵³ Nagy, L.: Urban, Miloš: *Hastrman: Po černém gotickém románu – román zelený*. iLiteratura.cz, 2003. ISBN: 978-80-253-0888-2.

⁵⁴ Misíková, M. a Ander, M.: *Čtenář je nebezpečný člověk*. *Sedmá generace*, 2004, č. 8.

⁵⁵ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 19.

⁵⁶ Tamtéž, str. 19.

⁵⁷ Tamtéž, str. 209.

⁵⁸ RIEDEL, G. *Ludvík Feuerbach a mladý Marx*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, str. 15.

Děj románu se odehrává na Českolipsku: „(...) *oblast jihovýchodní části okresu Česká Lípa se odlišuje od okolního území příhodnějším situováním v mělkých pánvích členité sítě vodních toků a rozsáhlých rybníčních soustav. I v tomto regionu se vyskytují pískovcové skalní výchozy a dominantní homolovité vrchy.*“⁵⁹

„*Mapa hlásila, že Nový Zámek by se měl nacházet severním směrem, zatímco na jih po třech milích čeká jen bezejmenná víska s kostelem svatého Ignáce.*“⁶⁰ Nový Zámek, dnešním názvem Zámek Zahradky, se nachází nedaleko obce Holany. Prvním majitelem byla Kateřina z Vartenberka, později jej odkoupil Albrecht z Valdštejna.⁶¹ Nejbližší kostel zasvěcený sv. Ignáci z Loyoly však lze navštívit až v Jičíně, tedy téměř 70 km vzdušnou čarou od hory Vlhošť. Teoreticky vzato by ona „*víska s kostelem svatého Ignáce*“ mohla být skutečně Jičín, avšak ten byl za královské město prohlášen už před rokem 1300⁶² a právě v této době vznikla i stavba kostela. Proč by tedy tak významné město a náboženská stavba „(...) *byly v mapě přeškrtnuty (...)*“? ⁶³Odpovědi nám může být jen to, že se stále nacházíme v prostředí románu a skutečnost si autor poupravil podle sebe.

„*Po pravé straně se v houštinách skrýval nějaký bílý altán či dokonce letohrádek, patřící novozámeckým pánům.*“⁶⁴ Na začátku devatenáctého století patřil Nový Zámek rodu Kouniců, avšak jedna z rodových linií vede k Marii Alžbětě, dceři Albrechta z Valdštejna, jednoho z dřívějších majitelů zámku. Ten nechal zbudovat i Valdštejnskou lodžii, kterou zřejmě Johan Salmon na své cestě míjel. Od letohrádku vede i „*Valdštejnova alej, rovná jako bič a dlouhá jako anglická míle.*“⁶⁵ Když baron „*zvedl (...) oči ke korunám dvousetletých lip (...)*“⁶⁶, myslel tím dozajista více než tisíc lip vysázených v roce 1631⁶⁷, tedy téměř dvě stě let před dobou, do níž je děj zasazen.

Samotnou Starou Ves bychom na mapě hledali s těží. Vesnic s týmž názvem je hned několik, ale žádná z nich není v okolí České Lípy a žádnou z nich nepotkal ani

---

⁵⁹ KOL. AUTORŮ. *Lidové stavby Libereckého kraje*. 1. Hradec Králové: FOIBOS-BOOKS s.r.o., 2014. ISBN 978-80-87073-73-5, str. 20.

⁶⁰ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 16.

⁶¹ Zahradky. *Kulturní památky* [online]. 2006 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://zahradkycl.cz/web/?p=clanky/-kulturni-pamatky>.

⁶² FRANCEK, Jindřich a Kristýna MATĚJKOVÁ. *Dějiny Jičína*. Vyd. 1. V Praze: Rybka, 2010. ISBN 978-80-87067-81-9.

⁶³ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 16.

⁶⁴ Tamtéž.

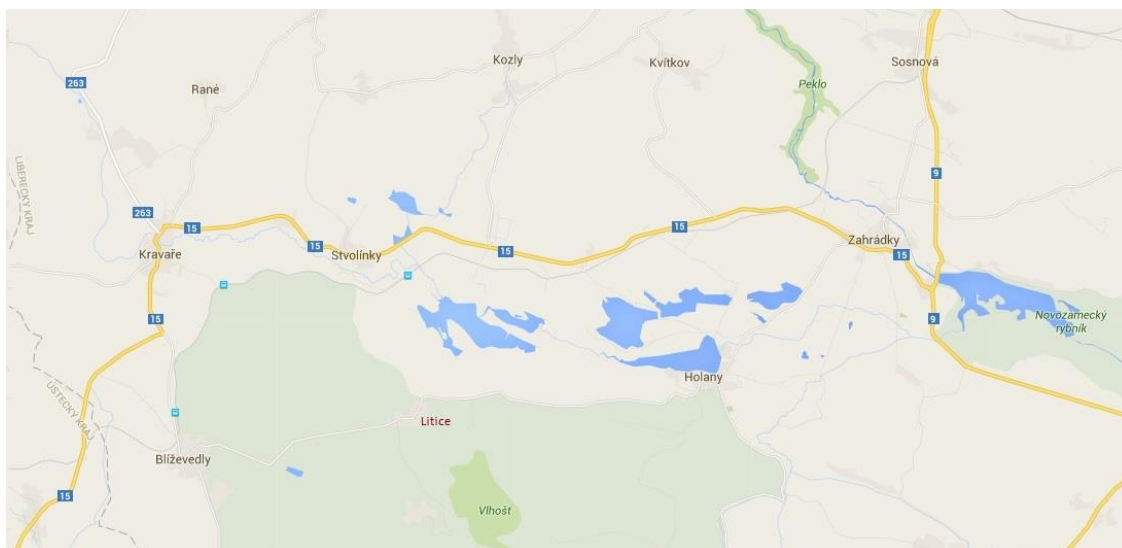
⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž, str. 17.

⁶⁷ Sdružení Českolipsko. *JIČÍNSKO: ZA ROZHLEDY KOLEM JIČÍNA* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.ceskolipsko.info/dr-cs/11082-jicinsko-za-rozhledy-kolem-jicina.html>.

podobný osud. Místo, kde se má nacházet románová vesnice, však můžeme určit lehce: „(...) na západě Stvolínky, na východě Holany, na severu Kozly a na jihu hora Vlhošť.“⁶⁸ Podle popisu v románu bychom přibližnou polohu Staré Vsi mohli určit v těsné blízkosti vesnice Litice, části obce Blíževedly, ne-li přímo na jejím místě.

Hora Vlhošť však skutečnou je, a jak baron několikrát upozorňuje, je rodu ženského.⁶⁹ Našli bychom ji v Dokeské pahorkatině, kde se tyčí do výšky 614 m. n. m., a od roku 1998 je součástí CHKO Kokořínsko, proto jsou turistům zpřístupněny jen některé značené cesty, a až na vrchol je vstup zakázán. Žádný posvátný kámen se nahoře na hoře nenachází, váží se k ní však jiné povídačky – údajně se zde scházeli vlkodlaci. V současné době je vyhledávaným místem arachnology, protože je zde ideální biotop pro pavouky.⁷⁰

Obr. 1⁷¹ - Mapa okolí románové Staré Vsi

Stará Ves je typickou vesnicí, jakých jsou na světě stovky: „Větší náves, rozhodně žádné náměstí, ale ani zapadlý venkovský rynek plný prachu. Měli tu pěknou dlažbu, kašnu a morový sloup, na druhém konci rybníček. (...) Za nízkými a dlouhými, napůl roubenými chalupami, za hřebeny jejich střech se tu a tam zvedala vysoká lomenice

⁶⁸ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 18.

⁶⁹ „Je to ta Vlhošť. Ne ten.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 249.)

⁷⁰ MAŘAS, Tomáš. Vlhošť: svědek vlkodlačích rejdu Zdroj:

http://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/vlhost-svedek-vlkodlacich-rejdu20101219.html:

ZA TAJEMSTVÍM ČESKOLIPSKA - díl 28. *Deník.cz: Českolipský* [online]. 2010 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/vlhost-svedek-vlkodlacich-rejdu20101219.html

⁷¹ Google maps. [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z:

<https://www.google.cz/maps/@50.6258492,14.4635844,14z>.

*nebo mansardová střecha kupeckého domu (...): jedno patro, dělená malovaná okna a zdobené parapety. Okázalejší stavení, jež jinak bývají středem obce, zde stála v mírně svažitém terénu o něco dál (...). Tam někde začínala německá část (...).*⁷²

Z ukázky lze vyčíst i přibližnou podobu typických chalup a domů, které měly v 1. pol. 19. stol. mnohasetletou tradici: „(...) *dřevo z rozlehlých lesů a téměř všude se vyskytující tvárný pískovec byly převažujícím stavebním materiálem používaným obyvateli venkova.*“⁷³

Vzhledem k nápadné podobnosti kostela sv. Kateřiny z románu s kostelem sv. Kateřiny ve Sloupu v Čechách na mysli vytane myšlenka, jestli celá Stará Ves nebyla inspirována Sloupem v Čechách. Románová vesnice je zasazena do stejného okresu, jako ta skutečná, tudíž je nasnadě, že jisté podobnosti v architektuře či folkloru tu budou. Ve Sloupu v Čechách najdeme také „(...) *roubené domy, někdy městského typu s mansardovou střechou.*“⁷⁴ Stejně tak morový sloup, fara, v okolí rybníky nebo hory v těsné blízkosti, dokonce jsou ve Sloupu v Čechách i sochy svatých zmíněných v románu (sv. Antonína Paduánského a sv. Jana Nepomuckého). Takové, nebo podobné, jsou ale téměř všechny vesnice na Českolipsku. Nezbyvá tak, než přestat hledat inspiraci v jedné určité a přistoupit na to, že co do obrazu Staré Vsi, inspiroval se autor folklorem a typickými znaky severočeských vesnic.

Hlavní téma se točí kolem záchrany uzurpované přírody a hory. Autor knihy se k bolavému tématu vyjadřuje takto: „*Když končil bolševický režim, tak jsem si myslel, že těžba tamějších kopců ustane – ale ona neustává, stejně jako se dál stavějí hnusný paneláky. Jsem tam jen občas, nicméně ty pohledy na zdevastovanou krajinu, ty uřezané kopce mě vždycky zdeptají.*“⁷⁵

Protagonista románu vyjadřuje základ problému ještě lépe: „*V té krajině stála hora – stála tam tisíce, miliony, možná miliardu let. A pak si přijde nějaký prospektor, řekněme někdy na přelomu pitomého dvacátého a ještě ubožejšího jedenadvacátého stoletíčka, a za mizerných deset let stačí tu horu celou ukrást.*“⁷⁶

---

⁷² URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 19.

⁷³ Tamtéž, str. 19.

⁷⁴ ROJEK, M. O obci Sloup v Čechách. *Sloup v Čechách* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.obesloupvcechach.cz/o-obci/>.

⁷⁵ HORÁČKOVÁ, A. Urban: Jen počkejte, ztrestám vás svým románem!. *IDNES.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/urban-jen-pockejte-ztrestam-vas-svym-romanem-fn7-/vytvarne-umeni.aspx?c=A010515_175240_vytvarneum_cfa

⁷⁶ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 282

Paradoxně to byli předkové barona, kdo jako první do krajiny kolem Vlhoště zasáhli,⁷⁷ a také baron se dopustil vylomení kamene z posvátné hory,⁷⁸ čehož v Knize druhé lituje.⁷⁹ Jak logicky tedy nakonec působí baronova snaha o navrácení kamenů hoře a přímá účast na rekultivaci.

Proč je ale hora Vlhošť považována postavami z románu za posvátnou? Odpověď je jednoduchá - protože z ní vyvěrá voda a voda je základem všeho. „*I naše plemeno zná pokání (...). S nastalým deštěm jsem vystoupil na horu a vykoupal se v prameni, jenž vytéká hned pod vrcholkem.*“⁸⁰ Z ukázky vyplývá, že voda v pramenech na vrcholku hory je člověkem nedotčená, čistá a očištná. Také proto se možná hora jmenuje Vlhošť – její název asociuje původ od slovesa „vlhký“, což už samo vypovídá o její podstatě. Na vrcholu se nachází kámen ve tvaru vejce: „*Thustý konec směřoval k východu a byl až na pletenec kořenů holý, špičatý ukazoval na západ, byl stejně obrostlý kořeny jako ten silný a zespoda ho pokrýval mech. (...) pohybovaly se [stromy] spolu s vejcem, odkud vyrůstaly. Nebyl to vítr, kdo s nimi houpal; jen dešťová voda.*“⁸¹ Později se ukáže, že i tento kámen je posvátný, a jeho rovnováha zajišťuje rovnováhu vláhy v okolí. I proto tam zřejmě staří Slované uložili kámen s podobou Odradka – aby odradil všechny, kdo by hoře chtěli nějak ublížit. Ve vejci je vražen smírčí kříž. Důvodem může být smíření se s oběťmi, které zde byly v dávných dobách obětovány, či smíření se s Bohy. Když je pak v Knize druhé kámen odvalen, Odradek ztracen a smírčí kříž vylomen, začne se bránit i příroda sama. Do kraje se vylije voda dlouhou dobu utlačovaná a střádaná v podzemí: „*Na Vlhošti bývaly stovky pramenů, které jste rozryli jako divoké svině.*“⁸² (hora byla zničena a voda neměla kde vyvěrat). Tato potopa zničí ničitelům jejich stroje i zbytečné výtoky moderní doby (přehradu). Přímou inspiraci vidíme v Biblické potopě světa, která taktéž zničila zlo a obnovila pořádek a řád.

---

⁷⁷ „*To oni zde zvelebili (...) vodní dílo a založili systém (...) nádrží, rybníků, potočnic, pramenných i nebeských, a osm z nich znovu důmyslně propojili v areál, jenž neměl obdoby (...). Bylo to zajisté dílo umělé, ale ctilo původní východiska daná přírodou: vystavěli je v místě, kde jezírka, tůňe a močály bývaly odjakživa.*“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 12.)

⁷⁸ „*(...) sluha vymámil: svolení, že může nechat žernovy vylomit na mých pozemcích, z bílého skaliska na úpatí hory Vlhošť.*“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 152.)

⁷⁹ „*Vlastně jsem byl první, kdo horu nahledal, narušil její posvátný majestát a oslabil ji. (...) Neměl jsem tenkrát dát sluhovi svolení, aby vylomil mlýnské kameny z posvátné hory.*“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 293 a 303.)

⁸⁰ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 13.

⁸¹ Tamtéž, str. 14.

⁸² Tamtéž, str. 259.

4.1 Náboženství

„(...) víra v lesní bohy smíšená s vírou v jednoho Boha nejvyššího.“⁸³ Tato věta charakterizuje víru Kateřiny, a svým způsobem i náboženství všech postav Knihy první vyjma Vovse a Fidelia.

Náboženství je významnou složkou protínající knihu od jejího počátku až do konce. Setkáváme se zde s mnohými popěvkami a společně s postavami z románu jsme svědky pohanských náboženských obřadů oslavujících přírodu. Křesťanství však také nepřichází o svou úlohu. V Knize první jde tedy hlavně o spor mezi křesťany a pohanskou vírou vyznávající omladinou, v Knize druhé se náboženské spory mění ve spory politické a etické.

Přímo zmíněni jsou v *Hastrmanovi* jen tři svatí. Velký prostor má sv. Kateřina, které je zde zasvěcen kostelík a podle níž se jmenuje hrdinka románu. S ohledem na skutečnou stavbu kostela ve Sloupu v Čechách, která je zasvěcena Kateřině Alexandrijské, jde s největší pravděpodobností i v románu o Kateřinu Alexandrijskou. Bývá zobrazována s knihou nebo například s kolem⁸⁴. Sv. Kateřina je patronkou mj. panen a kolářů. I zde tedy vidíme jasnou spojitost mezi hlavní hrdinkou a sv. Kateřinou, neboť postava z románu je dcerou staroveského koláře, pročež se příjmením jmenuje Kolářová.

„Nad mostem bděly dvě sochy, na jedné straně svatý v kvadrátku a s hvězdami, poznal jsem Johánka z Pomuku s kající skloněnou hlavou, jakého zde potkáte téměř na každém rozcestí, na druhé straně Kateřina s vozovým kolem u nohou a očima obrácenýma k nebi.“⁸⁵

Dalším svatým je sv. Jan Nepomucký, patron všech loďářů a mlynářů, taktéž mučedník. Je nejčastěji zobrazován s rybami, hvězdami nad hlavou, kotvou nebo palmovou ratolestí.⁸⁶ Nepochybně má i on souvislost s dějem knihy. Najít bychom ji mohli například v důvodu jeho umučení – podle legendy neprozradil zpovědní tajemství. Protagonista knihy tají před světem svůj vodnický původ, který odhalí tři osoby: Voves, Fidelius a Kateřina. Voves toto tajemství sdělí světu, Kateřina jej uchová, a Fidelius zemře.

---

⁸³ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 389

⁸⁴ ATTWATER, Donald. *Slovník svatých*. Rudná u Prahy: Papyrus, 1993. ISBN 80-85776-06-5.

⁸⁵ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 16.

⁸⁶ PFLEIDERER, Rudolf. *Atributy světců*. 2. vyd. Praha: Unicornis, 1998. ISBN 80-901587-5-7.

Třetím svatým, který je v knize zmíněn, je sv. Antonín. Zřejmě jde o sv. Antonína Paduánského poustevníka a učitele, který se po své smrti stal patronem mj. všech cestovatelů a chudých: „(...) přešla k posteli a naklonila se nade mnou, aby dva malé proutky zastrčila za obrázek svatého Antonína (...) ,Jednu lipovou a jednu březovou, aby si u Antoníčka mohl odpočinout Duch svatý, až povane kolem.“⁸⁷ V tomto případě je najít souvislosti s románem těžší. Po hlubším zamyšlení jich tu pár však nalezneme: hastrman se po svém prvním odchodu z kraje stává cestovatelem. V ukázce visí obraz sv. Antonína nad jeho hlavou, což by symbolicky mohlo znamenat pomyslnou ochrannou ruku svatého i nad hastrmanem samotným. Zároveň ale víme, že bývá sv. Antonín zobrazován kázaje rybám, a hastrman se přeci v rybu dokáže proměnit. Svatý Antonín nad čelem postele tedy nejenže protagonistu ochraňuje, ale zároveň má nad ním zdvižený prst; dalo by se říci, že obraz představuje jakýsi otcovský princip a křesťankou obdobu Odradka.

Čtvrtým, nepřímo zmíněným svatým, je sv. Ondřej, který byl podle legend ukřižován na zkoseném kříži, který svým tvarem připomíná písmeno X. Právě tento symbol je součástí záhlaví stran románu. Svatý Ondřej je patronem rybářů, v čemž opět spatřujeme podobnost s románem. Pokud na tento symbol nebudeme nahlížet jako na kříž, ale jako na číslovku 10, najdeme vazbu k Bibli, konkrétně pak ke starozákonnímu desateru, které by měl mít každý spořádaný křesťan na paměti. Aurelius Augustinus ve svých kázáních pronesl: *"Počet deset označuje celou moudrost, označuje věčnost, v desítce je dokonalost naší blaženosti, protože desítka se vrací k prvému."*⁸⁸ Nakonec i tento citát vysvětluje podstatu románu, tedy návrat k prvému, původnímu přírodnímu zákonu.

Druhou podobou náboženství uplatňovaného postavami z *Hastrmana* je pohanství. Zastánce tohoto přírodního náboženství v Knize první tvoří hlavně mladí lidé vedeni nejdříve Jakubem, posléze Kateřinou. Období, jež s hlavním hrdinou sledujeme, je protkáno mnoha pohanskými svátky: Velikonoce,⁸⁹ Pálení čarodějnic (Filipojakubská noc),⁹⁰ posvícení,⁹¹ Letní slunovrat (svatojánská noc)⁹² a obžínky (svátek oběti)⁹³.

⁸⁷ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 137.

⁸⁸ HELLER, J. *Symbolika čísel v Bibli*. Praha, 2003.

⁸⁹ „(...) vy jí přijdete naplácat a ona vám za to dá kraslici. Říká se tomu koleda.“ (URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 72.)

⁹⁰ „Pokud čarodějnice ještě nebyla na troud, musela znovu do ožehnutých prstů a zase nahoru, dokud se z ní nesypal popel. Pak ji hodili na vatru, ať tam dohoří.“ (URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 88.)

⁹¹ „Štíhlá jedle měla aspoň patnáct loktů (...) Na čtyřech červených stuhách tam byl zavěšen zelený věnec (...) Mrtvé tělo [kohouta] na stuze znehybnělo, hlava pod ním otevřela zobák k němému zakokrhání a

V Knize druhé se, v takové míře, s pohanskými zvyky nesetkáváme, ale objevují se tu například popěvky a písně pocházející z pohanských obřadů. Jediným skutečným obřadem je svátek světél⁹⁴.

V románu se objevuje z části také řecká mytologie, a to ve chvíli, kdy baron přirovnává Katynku, či spíše její dřevěnou podobiznu, k bohyni Persefoně i její bájně matce, bohyni úrody,⁹⁵ Démétér.⁹⁶ Podle legendy byla Persefona vdaná za boha podsvětí Háda, s nímž žila čtvrt roku v podsvětí a zbytek roku na zemi. Když byla na zemi, vše se radovalo a rostlo, když byla v podsvětí, příroda plakala a počasí bylo nevlídné.⁹⁷ Analogický je i osud Kateřiny - po dobu jejího spánku v podzemí baronovy mlýnice kraj chřadne, jejím probuzením svítá na lepší zítřky.

---

zůstala tak.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Vyd. 1. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 91 a 95.)

⁹² „(...) měli jsme nalézt devatero bylin a květín na svatojánskou postýlku (...)“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román.. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 173.)

⁹³ „Sekáči po celou dobu korunovace připraveni na obvodu kruhu, začali kosit. (...) Chasník něco napichoval na hůl. Byla to obilná hlava. (...) vojáci vzdávali čest trofeji na tyči.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román.. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 199-200.)

⁹⁴ HOUTZAGER, Guus. *Encyklopedie řecké mytologie*. Ilustrace Janneke Maas. Dobřejevovice: Rebo Productions, 2003. ISBN 80-7234-287-8.

⁹⁵ „(...) vzdáváte tím hold božstvu staršímu, než je váš ukřižovaný (...) Vy jste velekněz bohyně úrody a soudě podle té mrazivé pohromy venku se vaše paní náramně zlobí.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román.. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 219.)

⁹⁶ Tamtéž, str. 219

⁹⁷ HOUTZAGER, Guus. *Encyklopedie řecké mytologie*. 1. vyd. Ilustrace Janneke Maas. Dobřejevovice: Rebo Productions, 2003. ISBN 80-7234-287-8.

5 SYMBOLY

Hastrman je kniha bohatá na symboliku. Kromě velkých a významných symbolů důležitých pro pochopení myšlenky románu, jako je symbol vody, symbolika barev či samotný Odradek, se tu nachází i spousta menších symbolů, bez jejichž zaregistrování se čtenář obejde (pentle, mraky či klíč). My se v této kapitole budeme zabývat jen symboly důležitými pro děj a téma knihy.

5.1 Voda

*„Jak rozšířená je voda, tak hojná je i její symbolika; a jak mnohotvárné jsou vlastnosti a účinky vody, tak mnohoznačný je i její symbolický obsah.“*⁹⁸ Voda je v křesťanství vnímána jako symbol věčnosti a věčného života, zrození, nezměrné možnosti, proměnlivosti a nestálosti. Voda je ale také jedním z živlů, ze kterých měli lidé odpradáвна respekt. Je nespoutaná, temná a nebezpečná, a právě proto byla také trestem pro hříšníky *„Rozhodl jsem se skoncovat se vším tvorstvem, neboť země je plná lidského násilí. Zahladím je i se zemí. (...) Hle, já uvedu potopu, vody na zemi, a zahladím tak zpod nebe všechno tvorstvo, v němž je duch života.“*⁹⁹ Pro barona de Caus je voda životně důležitá, a možná právě proto se on, jako tvor, který se z vody zrodil, vrací pomstít zničení původního místa vyvěrání očištné vody. *Hastrman* je symbolem vody, a voda je tak symbolem smrti hříšníků, kteří bezpráví páchají.¹⁰⁰

5.2 Odradek

Co nebo kdo je Odradek není tak jednoduché zjistit, neboť knižní zdroje jsou stručné a ty internetové mlčí úplně. Ve finále však můžeme říci, že jde o bytost, která má dvě podoby.

---

⁹⁸ STUDENÝ, Jaroslav. *Křesťanské symboly*. Olomouc: [s.n.], 1992. Str. 335.

⁹⁹ *Bible: překlad 21. století*. Praha: Biblion, 2009. ISBN 978-80-87282-00-7, str. 8.

¹⁰⁰ RULÍŠEK, Hynek. *Postavy, atributy, symboly: slovník křesťanské ikonografie*. 2., upr. vyd. České Budějovice: Karmášek, 2006. ISBN 80-239-7434-3.

Franz Kafka říká, že Odradek „vypadá jako plochá, hvězdicovitá cívka na nitě (...) z prostředka hvězdice vychází malá šikmá hůlka a k této hůlce se pak v pravém úhlu pojí ještě jedna.“¹⁰¹ Z popisů v knize však víme, že Odradek vypadá jako „podivný zámotek bez rukou, bez nohou, s cípatou hlavou,“¹⁰² z čehož můžeme usuzovat, že jde o pohanského bůžka. Zpočátku se zdá, že v románu nehraje žádnou významnou roli vyjma ochrany hory, ovšem Odradek se s gradujícím dějem objevuje v knize stále častěji, tím spíše, když baron projeví svou lidskost.¹⁰³ Z tohoto poznatku tedy vyplývá, že Odradek je jakýmsi symbolem zdviženého prstu přírody nad baronem – jakožto vyšší moc v hierarchii božstva dohlíží, aby se hastrman držel svého poslání a nedělal ze sebe lidumilce.

5.3 Hora

Po celém světě nacházíme množství tzv. svatých hor, na kterých lidé pocítovali větší blízkost k bohu, než kdekoliv jinde, a kam jim také přinášeli své oběti.¹⁰⁴ V kapitole č. 4 jsme si na základě ukázek z knihy dokázali, že i hora Vlhošť je pro některé postavy svatá. Hora v knize symbolizuje jakési útočiště a stálost, je tedy protikladem vody, která je nestálá, a ačkoliv pro hastrmana mnohdy představuje úkryt, obyvatelé vesnice mají z vody spíše respekt, a z tajemných zákoutí rybníků dokonce strach. Díky Vlhošti se nakonec lidé žijící v jejím okolí dočkají pokoje a spravedlnosti. Pro každého v těžařské hierarchii je hora překážkou v dosahování zisku, pro vesničany i autora symbol vznešenosti, pro barona svoboda a domov, a pro Děti vody je hora nakonec symbolem vzkříšení, neboť právě zde dojde ke vzkříšení tradic a obnovení pořádku.

---

¹⁰¹ KAFKA, Franz a Josef ČERMÁK. *Povídky*. 3. vyd. Překlad Vladimír Kafka. Ilustrace Jiří Anderle. Praha: Odeon, 1990. ISBN 80-207-0178-8.

¹⁰² URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 154.

¹⁰³ „Odradek mě však nechtěl pustit jen tak a (...) posílal tento sen: jsem uvězněn v kole vlastního mlýna (...) vidím Francla, jak se rozvaluje v mém okně.“ (URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 192.)

¹⁰⁴ STUDENÝ, Jaroslav. *Křesťanské symboly*. Olomouc, 1992. str. 198.

5.4 Vejce - viklan

V mytologických představách se objevovalo tzv. "vejce světa" neboli kosmické vejce, souhrn všech tvůrčích sil na počátku, ze kterého vznikne nebe a země. V pohanských obřadech představovalo vejce symbol plodnosti a úrodnosti.¹⁰⁵ V křesťanství má pak symbol vejce několik různých významů v závislosti na tom, jak je zobrazováno. V Bibli je symbolem trvalosti, pevnosti, stálosti, dlouhověkosti, síly a spolehlivosti, ale také paměti, moudrosti, mlčení a budoucí odměny.

V *Hastrmanovi* jde jen o kámen, který se svým tvarem vejci podobá. Pokud tedy připustíme tvarovou podobnost, jde o symbol naděje, stvoření, života, plodnosti a země. Symbol kamene je pak chápán jako nějaký základ, oltář, ale i hrob.¹⁰⁶

5.5 Srp

V křesťanství je srp symbolem úrody, růstu, naděje a obrození. „... *bývá také atributem žence – smrti, která všechno kosí, ale zároveň dává tušit blízkost nového začátku a života.*“¹⁰⁷ Už při prvním setkání barona a Kateřiny vidí protagonista v dívčiných očích smrt. Při závěrečném obřadu ho Kateřina kostěným srpem usmrtí. Srp je zde tedy symbolem smrti a nového začátku.

Podíváme-li se na srp z pohledu komunistické symboliky, bývá nejčastěji zobrazován společně s kladivem. I v knize *Hastrman* tomu tak je, a to v její druhé části. Kateřina se srpem k sobě našla rovný protějšek, Tomáše Mora s kladivem. Dohromady tedy symbolizují jednotu. Pokud přihlídneme k hodnotám, jež zastávají Děti vody (všechno patří všem, společnou práci k lepším zítkům, snaha o utopické fungování společnosti) může být tato organizace chápána jako alegorie komunistického režimu.

---

¹⁰⁵ STUDENÝ, Jaroslav. *Křesťanské symboly*. Olomouc, 1992, str. 323.

¹⁰⁶ RULÍŠEK, Hynek. *Postavy, atributy, symboly: slovník křesťanské ikonografie*. 2., upr. vyd. České Budějovice: Karmášek, 2006. ISBN 80-239-7434-3.

¹⁰⁷ STUDENÝ, Jaroslav. *Křesťanské symboly*. Olomouc, 1992, str. 272.

5.6 Symbolika barev

Bílá barva v křesťanství znamená mnohé, zejména však čistotu, nevinnost, panenství, prostotu, nezištnost, sílu ducha, radost i smutek. Všemi těmito vlastnostmi a stavy oplývá Kateřina. Snad i proto ji autor oděl do bílých sukní, i když tyto mohly být jedním ze znaků krojů jejího kraje. Avšak nejsou to jen sukně, které pojí Kateřinu s bílou barvou. Taktéž kostěný srp, který nosila za pasem, byl bílý a pentle, kterou dostala od barona, byla také bílá. Oba tyto předměty ji spojovaly s protagonistou. Při bližším prozkoumání všech symbolických významů bílé barvy však zjistíme, že může představovat i smrt, kterou Kateřina přivodí hastrmanovi. S ohledem na symboliku bílé můžeme tedy zeleného hastrmana vnímat jako Kateřinin opak.

Význam zelené barvy jsme si vysvětlili již ve druhé kapitole v souvislosti s podnázvem *Zelený román*. Pro rekapitulaci je symbolem jara, klíčícího života, svobody, harmonie, na opačné straně symbolem d'ábla, slabosti ducha, a taktéž smrti. Do kontrastu se smrtí bývá však často zmiňován význam nesmrtnosti a naděje. Jaroslav Studený ale ve své knize *Křesťanské symboly* uvádí ještě jeden význam, a tím je vyvolení.¹⁰⁸ I když o vyvolenosti hastrmana v románu přímo nemluví, můžeme ji v ději spatřovat.

---

¹⁰⁸ STUDENÝ, Jaroslav. *Křesťanské symboly*. Olomouc, 1992, str. 46.

6 POSTAVY

Staroveské obyvatelstvo se dělí na českou a německou část. Zatímco ani v jedné z Knih románu přímo nevystupuje žádný zástupce německé menšiny, pár zmínek tu přeci jen najdeme. V Knize první se dozvídáme, že německá část Staré Vsi, které se říká Altdorf, je tou bohatší částí. Němci jsou poctiví křesťané a k pohanským slavnostem se nepřipojují a neúčastní se ani sešlostí v hospodě nebo v kostele, neboť mají kostel svůj. Na začátku Knihy druhé nám baron vysvětluje události, jež se v kraji a ve vsi odehrály po dobu téměř dvou stovek let, které jsme skokem z Knihy první do Knihy druhé pomínuli. Mimo jiné se zmiňuje i o německé části obyvatelstva, která byla po válce vystěhovaná, a která se ani po urovnání vztahů neměla kam vrátit, neboť vesnice byla zatopená. Na konci Knihy druhé jsou potomci původních obyvatel přizváni k nové výstavbě Staré Vsi, konkrétně k nové německé části pod původním názvem Altdorf. Kupodivu všech někteří z nich přijímají.

Mnoho postav v románu má s ohledem na svou povahu výstižné jméno: kupříkladu protagonista se jmenuje Johan Salmon. Jeho příjmení znamená v anglickém překladu „losos“, a právě iluze lososa představuje pro barona největší snové běsy.

Kateřininu spojitost se sv. Kateřinou Alexandrijskou jsme si vysvětlili v kapitole č. 4.1. Vedle ní je tu však Tomáš Mor, jehož názory a skutky odráží velkého anglického politika Thomase Mora. Tomáš Mor je taktéž niterně čistý, a na konci románu je jedním ze zakladatelů utopické společnosti, v níž vidíme inspiraci v díle Thomase Mora, Utopii. Nepřehlédnutelná spojitost mezi Tomášem Morem a Thomasem Morem se objevuje zejména ve jméně.

I u pátera Fidelia po delším hledání najdeme souvislost jeho jména s jeho životem. „Fidelius“ v latině znamená „věrně“. Nic nevystihuje Fielia přesněji, neboť i přes lákadlo v podobě Kateřiny zůstal věrný svému kněžskému slibu.

Kapitán Lee Laudon má dozajista předlohu ve slavném rakouském vojevůdci Ernstu Gideonu von Laudonovi, který měl taktéž dlouhou vojenskou kariéru. Ovšem i křestní jméno románového stělmistra může znamenat vodítko k jeho osudu. „Lee“ v anglickém překladu znamená mj. úkryt a Lee Laudon byl přeci prvním, kdo svou odpovědnost přehodil na druhého, aby se tak zachránil před jistou odplatou za ubližování přírodě.

K výstižnosti a podobnosti jmen románových postav se autor vyjadřuje následovně: „*Kužvart* [ministr životního prostředí 1998-2002, předloha pro postavu Petra Kučaly] *je určitě inspirací zcela jasnou (...) je nejlepší, kterého jsme měli, ale zároveň je strašně kompromistický a slabý. Proto jsem ho sice nepopravil, ale aspoň jsem ho defenestroval, což je v českých dějinách ta nejlepší forma potrestání. (...) ta ostatní jména – to je klíč, který nechci prozradit. Účtuju s lidmi, kteří mě naštváli před jistou dobou. Ty považuji za skutečné škůdce této země. Jména jsem překroutil, ale dá se to poznat.*“¹⁰⁹

Ačkoliv tu byla snaha o rozluštění onoho klíče, podařilo se objevit jen předlohu pro úředníka okresního báňského úřadu v Ostravě. Karel Kreuz, v překladu Karel Kříž, má bez nejmenšího zaváhání svou předlohu v českém ekonomovi stejného jména, jež byl členem dozorčí rady Nové Huti Ostrava a.s. a členem představenstva Sokolovské uhelné a.s.¹¹⁰ Románovou postavu autor popisuje takto: „*(...) ředitel nezkorumpovanějšího úřadu v zemi, vzděláním ekonom, bývalý podnikatel, co zkazil, na co sáhl.*“¹¹¹

Další ukrytou předlohou, tentokrát ne do jména, ale do podoby, je Jakub Patočka, český novinář, politik a bývalý ekologický aktivista, který se stal inspirací pro postavu Tomáše Mora.

Vtipný, ale zároveň logický výběr jmen, zvolil Urban u postav, které do děje vlastně nezasahují, ale jsou neméně důležité – právě pro svá jména. Když hastrman v Knize druhé dožene všechny odpovědné ničitele k zodpovědnosti, na jejich místa nastoupí další úředníci a představitelé: „*Na místo Mastila (...) Novák, na místo Kostryby nějaký Novotný. Na báňském úřadě (...) inženýr Nový, v představenstvu Titanie (...) paní Novosibirská. Výkonným ředitelem byl inženýr Novopečný, řízením odstřelů byl pověřen jeho synovec, nadstrážmistr Neumann (...). Ministr životního prostředí odstoupil a představil svého nástupce, RNDr. Boleslava Novinu.*“¹¹² Tyto postavy dokazují to, čím se ve své obraně oháněli ničitelé Vlhoště – všichni jsou nahraditelní.

---

¹⁰⁹ HORÁČKOVÁ, A. Urban: Jen počkejte, ztrestám vás svým románem!. *IDNES.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/urban-jen-pockejte-ztrestam-vas-svym-romanem-fn7-vytvarne-umeni.aspx?c=A010515_175240_vytvarneum_cfa.

¹¹⁰ *Partneři: Karel Kříž*. Praha: Value Added. [online]. 2015 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: http://www.valueadded.cz/akcionari_partneri.

¹¹¹ URBAN, Miloš. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 264.

¹¹² Tamtéž, str. 361 a 367.

6.1 Kateřina

„Je to mimořádná bytost plná protikladů, ale čisté zlo byste v ní nenašel.“¹¹³

Postava Kateřiny prochází oběma Knihami a vedle postavy hastrmana je hlavní hybatelkou děje. Jde o mladou dívku, věkem kolem dvaceti let, statnou a nebojácnou. Její vzezření je v románu popisováno několikrát, přesně a detailně, takže si čtenář dokáže vytvořit poměrně jasnou představu její podoby: *„(...) zatímco pravé oko bylo světle modré (...), levé bylo zelené (...). Obě lemovaly dlouhé světlé řasy.“¹¹⁴ „Oči byly divné, ale krása oválné tváře brala za srdce. (...)“¹¹⁵ „(...) po jejích zlatých vlasech se špetkou zázvorové barvy, (...), ostře se lesknoucích zubech, smetanovém hrdle a širokých ramenou, po jejích velkých ňadrech (...), mozolnatých dlaních, kulatých bocích a silných stehnech, po patách, co nejrady chodí bosé (...).“¹¹⁶*

Kateřina je i velmi chytrá, se zájmem o poznatky, a vzdělaná.¹¹⁷ Síla jejího ducha i těla se nejvíce projevuje při rekultivaci hory a vesnice, kde už v pokročilém stadiu těhotenství přespává v chladu ve stanu, a přes den na ramenou vynáší džbery s vodou na Vlhošť.

S baronem se poprvé setkává během hry s ostatními mladými z vesnice, i když on ji zahlédl už mnohem dřív, a to během vynášení Smrti ze vsi, a ona jeho přítomnost i podvodní původ zřejmě také odhalí mnohem dřív, než si je baron ochoten připustit: *„(...) zastřený pohled, který se přes zátoku upřel přímo na mě. Nemohl mě v rákosí zahlédnout, ale já viděl dobře. V těch podivných očích (...) číhala smrt.“¹¹⁸* Jen tato malá ukázka stačí přemýšlivému čtenáři k tomu, aby dokázal předpovědět, že příběh neskončí romantickou láskou panny a vodníka.

Pro Kateřinu nejvíc znamená její svoboda, kterou si nenechá omezovat nikým, až na barona. Nejenže mu, ač za prapodivných okolností, dovolí svou defloraci, ale v závěru Knihy první se ani nebrání rozhodnutí barona o jejím dalším osudu. Přestože ho má svým způsobem ráda, a přestože se únosu nebránila, nedokáže v Knize druhé baronovi odpustit. Leckterý muž by toto její chování odsoudil za ryze ženské.

---

¹¹³ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 168.

¹¹⁴ Tamtéž, str. 51.

¹¹⁵ Tamtéž, str. 91.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ „(...) ona je dávno ze školy venku, ale říká se, že zatímco ostatní děvčata o školu nestála, ona se o všechno zajímala a byla nejlepší.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 45.)

¹¹⁸ Tamtéž, str. 32.

Kateřina se dá chápat také jako ztělesnění matky přírody. Totožný vztah mezi Kateřinou a baronem je totiž i mezi baronem a přírodou. Budeme-li tuto teorii pokládat za pravdivou, pak by Kateřina, coby představitelka matky země, a hastrman, symbol vody, početím dítěte stvořili dokonalého ochránce přírodního řádu, v němž se oba živly snoubí.

Katynka má i svou neživou podobu, a to dřevěnou pannu, kterou vyřezal pro své vlastní účely Fidelius.¹¹⁹ Tato loutka zasahuje do děje hned několikrát. Poprvé je obsahem poslední a rozhodující hádky mezi Fideliem a hastrmanem. Poté, na konci Knihy první, ji salamandr obětuje místo živé Kateřiny. Tato pasáž je ale poněkud nepřehledná, zmatečná, a tak se tuto skutečnost čtenář dozvídá až mnohem později, téměř na konci Knihy druhé, kdy je ztrouchnivělá, notně pozměněná dřevěná loutka vynesena přízraky z Novomlýnské přehrady. Do třetice se neživá panna zjevuje jako znamení neznámého ochránce kopců v okolí Vlhoště.¹²⁰ Tím neznámým ochráncem je dozajista Kateřina, přestože nejsme svědky momentu, kdy svou dřevěnou kopii objevila a jak na fakt, že si ji farář vyřezal alespoň ze dřeva, reagovala.

Osobně mám z postavy Kateřiny smíšené pocity a spíše než jako zápornou nebo kladnou postavu ji vnímám jako při nejmenším zvláštní. V každém případě je rozporuplná a netypická. Pro barona i Tomáše Mora je jakousi femme fatale. Barona ovládá svou krásou, netuctovostí, nespoutaností a oddaností svým pravidlům a náboženství. Do tajů vztahu s Tomášem bohužel proniknout nemůžeme, ale je zřejmé, že by se bez její příčinnivosti k lecčemu neodhodlal.

---

¹¹⁹ „Byla to spíše loutka než socha (...) Tvář měla vypracovanou do nejjemnějších detailů, z nichž nejužasnější byly oči – (...) byla to sklíčka (...) byly tu i řasy, dlouhé, černé (...) musely patřit samotnému tvůrci (...) nezapomněl ani na mateřské znaménko (...) Vlasy působily trochu uměle. Bylo znát, že jsou to koňské žíně (...) Trup byl spolu s nadvy, rameny, pasem, břichem a boky z jediného kusu dřeva. (...) Tělní otvor byl jednoduchý a dokonale kulatý (...) dutina o kousek dál měkká (...) Zatímco pravá noha byla pohyblivá (...) zbytek [levé nohy] (...) připomínal koňskou nohu.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 179, 180 a 181.)

¹²⁰ „Strom (...) měl na kmeni přidrátovány lidské paže, nádherně vyřezané ze dřeva a pospojované ocelovými klouby (...).“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 384.)

„(...) myslivci leželi v rokli pod horou (...) Z převisu (...) viselo na železných hřebech dřevěné ženské torzo; bez nohou, bez rukou, bez hlavy.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 385.)

„Na dubu pátrači našli dřevěnou ženskou hlavu s žíněmi namísto vlasů a uhnílou bradou (...).“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 385.)

6.2 Voves a Fidelius

Mezi Vovsem a Fideliem nepanuje přátelství, ale ani nenávisť. Jsou si spíše soky v přízni vesnického obyvatelstva a v lásce. Oba spojuje neopětovaná láska ke Kateřině. Zatímco Voves ji chce jen pro sebe, Fidelius je ochoten vzdát se Kateřiny pro její vlastní dobro: „*Chci, abyste Katynku odvedl, barone. Jí to tu nesvědčí. (...) odvezte ji. Ať už jako svou ženu, nebo milenku. Učitel vás za to bude proklínat, i já vás budu nenávidět. Zároveň však budu vědět, že jste učinil správně.*“¹²¹

Fidelius je obrazem spíše netypického faráře. Je mladý a pohledný, má zálibu v řezbářství a často běhá¹²²: „*Stále ještě mladý člověk, někde mezi třiceti a čtyřiceti, s vážným, snad až zarputilým výrazem o dvacet let staršího muže. Krátce přistřižené černé vlasy, silné čelo a krk, malý nos a ústa, pevná brada. A neochvějný pohled tmavých očí.*“¹²³

Přestože je Fidelius představitelem církevního aparátu, bývá v knize až příliš často spojován s ďáblem: „*(...) jak běžel podél srázu, zaleskly se mu pod sukněmi, které si držel rukama, okované podrážky. Černovlasou hlavu měl zasutou mezi rameny (...) Pokud něco hnalo faráře černým lesem, pak to nebylo za ním, ale v něm.*“¹²⁴ „*Byl celý v černém, malý snědý muž s loveckým kloboučkem na kulaté ostríhané hlavě, v černé kamizole zapnuté ke krku a úzkých kalhotách. (...) v dokonalém převleku za pekelníka.*“¹²⁵

S baronem má dobré vztahy, zpočátku se zdá, že si budou rozumět.¹²⁶ Když ale oba chtě nechtě odkryjí svá tajemství, stanou se spíše soky a protivníky, kterým jde o stejný cíl – získat Kateřinu pro sebe a zároveň ji zachránit před sebou samotnou: „*Znal jsem tajemství jeho záliby v opracovaném dřevě, ale nyní jsem pochopil, že on o mně se dozvěděl víc (...) A kupodivu mi to udělalo radost. Jestli jsem si kdy přál mít na souši*

---

¹²¹ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 169.

¹²² „*Sutanu měl do půl těla svlečenou a utáženou v pase, na nahé hrudi, ramenou a pažích se leskly svaly (...). Sukně si držel vyhrnuté. Jeho silné šlachovité nohy vůbec nepatřily knězi, spíš pouťovému zápasníkovi.*“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 162.)

¹²³ Tamtéž, str. 45.

¹²⁴ Tamtéž, str. 84.

¹²⁵ Tamtéž, str. 176.

¹²⁶ „*Kněz (...) pozoroval obzor a horu, co se z něj vypínala, dělil ji proutkem vedví (...). Ten pohled ho dočista uhranul. Vida, pomyslel jsem si – spřízněná duše.*“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 47.)

plnohodnotného protivníka, pak tohle byl nepřítel, který se nebál postavit se mi tváří v tvář. ¹²⁷

Učitel Voves, „*osvícenec, buditel a volnomyšlenkář*“¹²⁸ je spíše jakousi postavičkou, karikaturou, povahy přelétavé. „*Byl to sice dlouhán, ale jak za groš kudla (...). Byl mi sympatický, hned jsem v něm poznal zdejší lumen, nositele vzdělání a pokroku, ten cvikr (...) ani nepotřeboval.*“¹²⁹

Do Kateřiny byl zamilovaný už dlouho předtím, než do vsi přicestoval baron de Caus, avšak jeho nabídka společného života byla Kateřinou odmítnuta. Podporuje i pohanské obřady a hry, ale často je z nich vyloučen, nebo v nich dostává nedůstojné role. Je ateista: „*V pánaboha nevěřím.*“¹³⁰

Voves se snaží baronovi zavděčit, přijme od něj kabát, sám mu daruje svůj, dokonce mu i sežene klobouk poslední francouzské módy. Nakonec je to ale právě on, kdo straší staroveské rybou s nohama, a obrací je proti baronovi, kterého viní z nedostatku vody. Dojde ke rvačce s Fideliem, ve které Voves ztratí veškerou úctu vesničanů. Vinou těchto událostí si sám sáhne na život a oběsí se na vrbě.

Vovsova postava je zmíněna i v Knize druhé, na samém konci románu: „*Je to podivná idyla. Kdysi dávno ji vyznával bláhový kantor (...) Byl všem pro smích a ta, kterou miloval, si ho ošklivila. Ale v životě se učíme i od osob nemilovaných. Vovsova vysněná společnost, založená na soucitu a solidaritě, začíná zapouštět kořeny právě ve Staré Vsi.*“¹³¹

6.3 Tomáš Mor

„Velké oči, velká ústa, protáhlý nos, výrazné lícní kosti a mohutná hranatá čelist. Nejnápadnější je brada, sebevědomě vystrčená dopředu. Postava je spíš vyšší, v poměru k velké hlavě tak ale nepůsobí. Křehkost tělesné konstituce vyvažují výrazné klouby. Něco mě na něm popuzuje.“¹³²

---

¹²⁷ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 196-197.

¹²⁸ Tamtéž, str. 209.

¹²⁹ Tamtéž, str. 20.

¹³⁰ Tamtéž, str. 74.

¹³¹ Tamtéž, str. 388.

¹³² Tamtéž, str. 294.

Tomáše poprvé potkáváme na dně Novomlýnské přehrady, odkud vyloví kladívko, jež se následně stává jeho symbolem. Jeho postava je popsána zvláštním, neosobním způsobem. Čtenář je nucen udržovat si od něj odstup, protože i baron to dělá, a protože je Tomáš Mor čímsi odpudivý, snad právě tou vystrčenou bradou, která evokuje přílišné zviditelňování se. Zároveň může čtenář jeho postavu vnímat jako nějakého náhradníka. Hastrman zabil Jakuba, první Katynčinu lásku, sám ale stárne, a proto ji seznámí s Tomášem, který vzhledem ke svým zásadám bude schopen postarat se o cizí - hastrmanovo dítě. Přestože Jakub vystupuje jen na pár řádcích, můžeme konstatovat jistou podobnost mezi oběma hochy. Ač se odlišují barvou vlasů, tělesnou konstitucí i dobou, ve které žijí, dokážou stát Kateřině po boku, což většina postav z románu nedovede – buď ji chtějí ovládat (baron, Voves, Fidelius), nebo jí nestačí, a ani ji nechápou (ostatní vesničané včetně jejího otce).

Tomáš se v knize představuje také jako schopný organizátor a politik, který se nebojí nasadit svou vlastní kůži pro dobro věci. Stejně jako Kateřinu nelze postavu Tomáše Mora zařadit mezi kladné, ani mezi záporné postavy. Všechny jeho skutky bez výjimky mají kladný charakter, ale jeho vystupování působí, alespoň ze strany barona, podle. Záměrně uvádím, že tak působí jen z pohledu barona. Události jsou popisovány z Baronova úhlu, a pokud mu Tomáš takříkajíc leze do zelí, nemá baron sebemenší důvod jakýmkoliv způsobem Tomáše heroizovat, ačkoliv by si to za své aktivity v oblasti ekologie jistě zasloužil.

Tomášova příspěvková organizace Děti Vody sice není postavou, ale vyjádřit se k jejímu vlivu na děj je vhodné právě na tomto místě. V knize jsou nazýváni jako „*utopená generace nebo utopiáni*“, ¹³³ v čemž můžeme spatřovat jak souvislost s vodou, tak i s viditelným odkazem na Thomase Mora, jehož principy a zásady Děti Vody dodržují. Je tu však ještě jedna linie, po které můžeme vystopovat původ jejich názvu, a tou je samotný hastrman. Ten je přeci symbolem vody, a přestože za svým cílem nejde stejně mírumilovnou cestou jako organizace, jde jim o totéž. Na Děti Vody tak můžeme nahlížet jako na děti hastrmana, kterým pomáhá jako otec (finančně i motivačně), a které učí o přírodě vše, co sám zná: „*Hastrman (...) je najednou zbytečný. Děti Vody umí vše, co uměl on. Svedou to líp.*“

---

¹³³ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 295.

6.4 Další postavy

Vzhledem k zásadám žánru knihy, tedy románu, je logické, že se zde bude nacházet velké množství vedlejších postav. V této podkapitole si tedy v krátkosti představíme vedlejší postavy, které do děje zasahují.

Francel je baronův kočí a sluha. Je to starší muž, který se touží postavit na vlastní nohy. To on zapříčiní vylomení prvních kamenů z Vlhoště, a přestože zpočátku baron nevykazuje známky nesouhlasu, uvědomuje si v Knize druhé, že právě pro tuto opovázlivost Francela poslal v zimě do sousední vesnice – doufal, že, se podchladí a zemře. A tak se i stalo. Francel není složitá postava, ale projde určitým vývojem; z tichého kočího v sebevědomého mlynáře.

Jakub je milým Kateřiny, „(...) mladík, narostlý jak z vody prut, se silnými kostmi a černými vlasy.“¹³⁴ který se stane první hastrmanovou obětí. Kateřina je nešťastná, a tím Jakub zasahuje do děje i po své smrti. Naposledy se s ním, respektive s jeho duší, setkáváme až mnohem později, téměř na konci románu, kdy baron propouští všechny uloupené duše vězněné v koflicích ve sklepení své Černé věže.

V Knize druhé se setkáváme s celou plejádou vedlejších postav, které mají stejné vlastnosti, a proto by bylo zbytečné popisovat je jednotlivě; střelmistr Lee Laudon,¹³⁵ Ředitel Titanie Pavel Otrla,¹³⁶ Hana Brianovová,¹³⁷ úředník okresního báňského úřadu v Ostravě Karel Kreuz,¹³⁸ úředník zemského hornického úřadu v Praze David Kostryba,¹³⁹ Šéf odborů Aleš Mastil¹⁴⁰ a Ministr životního prostředí Petr Kučala,¹⁴¹

---

¹³⁴ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 31.

¹³⁵ „(...) pochází z Plzně, je nemanželským synem amerického vojáka, sloužil v československé lidové armádě a dotáhl to na kapitána (...) vypadá jako buldok.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 234.)

¹³⁶ „olysaný padesátník v šedém obleku, v levém uchu malá stříbrná náušnice, (...), na nose nepraktické módní brýle.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 233.)

¹³⁷ „Může jí být nanejvýš pětatřicet, je štíhlá a dost vysoká (...) Je v ní i něco staropanenského, jakýsi chlad.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 258)

¹³⁸ „(...) asi čtyřicetiletý muž v šedém obleku (...) obtloustlý a podsaditý, s bachratým nosem, řídnoucími, na krátkého ježka ostříhanými vlasy a tvářemi poškrábanými tupou žiletkou.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 263.)

¹³⁹ „Já vidím pozdního třicátníka blahobytného vzhledu, v drahém tmavočerveném obleku (...) Má pěstěné, nakulmované delší vlasy a pečlivě zastřížené vousy. Ty mají odvést pozornost od silných brýlí, které groteskně zmenšují vychytralé modré oči.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 271-272.)

¹⁴⁰ „Jeho pohyby jsou mechanické, ani jeden není zbytečný. (...) Ničím neprozradí svoji radost (...)“, Představuje studený čumák, bez zájmu o cokoliv. Když si z něj Hastrman tropí žerty, „(...) ten nabob se ani neusměje (...).“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 279.)

ti všichni mají jedno společné – nezáleží jim na odkazu budoucím generacím, ale na zisku. Všichni mají také své povahové rysy promítnuty do vnějšího zjevu – jsou nesympatičtí, s výraznou výškou nebo šířkou, tvrdými rysy, působí úlisně a protivně, bezpáteřně, zároveň jsou jejich postavy komické a spíše než vysoké představitele připomínají karikatury bez vlastního názoru a smyslu pro zodpovědnost. Laudon a Otrla skončí přeměnění ve zvířata, ostatní zemřou, až na Kučalu, ten je symbolicky defenestrován.

6.5 Johan Salmon de Caus

Hlavní hrdina se narodil v okolí Vlhoště,¹⁴² a ačkoliv se před lidmi snaží ukrýt své tajemství, svou pravou tvář nezapře: „*Žlutozelené, poněkud vypouklé oči, propadlé tváře v bledém obličejí, nos, do kterého by mohlo pršet, ústa s tenkými rty, už při náznaku úsměvu odhalujícími dvě řady štíčích zubů. Hubený krk s vystouplým ohryzkiem, dlouhé vlasy neurčitého odstínu, připomínající vodní trávu.*“¹⁴³ Navíc nosí červený cylindr, zelený frak a jezdecké boty, což jeho hastrmanské vzezření ještě umocňuje. Vodnický původ je vidět nejen z vnějšku, ale i v chování – k životu potřebuje mít vlhké vlasy, takže nosí klobouk neustále plný vody, duše zabitých skrývá v porcelánových a nefritových hrnečcích, pije zelenou nebo vermouth, umí chodit po vodě a pod hladinou dýchá žábry, dokáže proměňovat druhé ve zvířata vrbovým proutkem a žije ve mlýně. Ottův slovník naučný říká, že „*Vodník (...) je malý mužiček, který má zelené vlasy, oči (...) zelený nebo červený kabátek, (...) v ruce drží zelený proutek, (...) bydlí blíže mlýnů, (...) chová duše utopených v hrnečkách pod pokličkami.*“¹⁴⁴ Vidíme tedy, že se při tvorbě hlavní postavy držel Miloš Urban klasických znaků vodníka. Ovšem ne tak v Knize druhé, kde se baron schovává pod

---

¹⁴¹ „(...) zaoblení toho tuctového čtyřicetiletého običeje s nenápadnými rysy, orámovaného tmavými, vzorně přičísnutými vlasy. (...) je to muž kompromisu. (...) pro ochranu přírody udělal víc než kterýkoli jiný ministr životního prostředí (...)“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 304-305.)

¹⁴² „(...) hleděl jsem vzhůru ze dna řek, přespával v rákosí a v korunách dubů, lovil jsem v tůních, jezerech. Ten kraj (...) mluvil dvoji řečí, obě jsem znal a žádné neužil. (...) brázdil jsem souš, poznával místa, kde budu žít.“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 11.)

¹⁴³ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 56

¹⁴⁴ Ottův slovník naučný: *ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. V Praze: J. Otto, 1890, díl XXVI, str. 871.

kšiltovkou a v ošoupaném oblečení. Do oblečení typického pro hastrmana, lahvově zeleného žaketu, se převleče jen jednou.

Na počátku děje hastrman škodí lidem záměrně, a jakožto nižší démon představuje sílu přírody. Když se ale do kraje vrací podruhé, jsou mu lidé svou úctou k přírodním zákonům a božstvu sympatičtí, odmítá je strašit, a spíše si vytváří vztahy podobné přátelství. Po každém dobrém skutku vůči lidem se mu ale zjevuje Odradek, v hierarchii přírodního božstva jeho nadřízený, a připomíná mu hastrmanský původ a poslání. Kvůli záchraně Kateřiny a přirozeně vlastního krku, neboť vlivem neopatrnosti lidé jeho tajemství odhalili, se příkazu vzepře. V tuto chvíli vítězí hastrmanova lidská stránka ochránitele.

Zklamán svým selháním i lidmi se vrací podruhé, aby pomstil přírodu. Ve jménu přírodního práva jedná proti lidským právům. Zná jen tuto část knihy, odsoudíme hastrmana nemilosrdně jako zápornou postavu. Prozře až setkáním s Tomášem Morem, který prosazuje stejné hodnoty jako baron, ovšem do řešení problémů má zahrnuto i právo člověka na život. Baron svým zpupným chováním proti krutým zásadám mstitele přírody snad přesvědčí i matku zemi, která se najednou nemusí bát, že by ji chtěl někdo uzurpovat ve světě, kde vládou pravidla Tomáše Mora.

Hastrmana však nemůžeme zařadit k příslušné straně dobra nebo zla, aniž bychom nevysvětlili rozdílnost jeho dvou osobností: „*Rána se mnou však provedla něco podivuhodného: rozdvojila mě, (...) baron se krčil za zadní nápravou (...) hastrman klidně přistoupil k oknu (...) a protáhl ho [nadlesního] otvorem.*“¹⁴⁵

Jak jsme se již výše dozvěděli, baron v sobě potlačuje hastrmanskou osobnost, protože je mu proti srsti (nebo spíše proti šupinám) zastrašovat staroveské. Ve chvíli, kdy je tohoto vnitřního boje přespříliš, baronovy osobnosti se od sebe oddělí na člověka (dobro) a salamandra (zlo).¹⁴⁶ Co je však zvláštní, ve chvíli, kdy jsou na scéně oba zároveň, čtenář netuší, zda jde o dvě skutečná těla, či jedno s rozdvojenou myslí. Tento fakt nejlépe vystihuje následující ukázka: „*(...) přelézáme plot, šplháme vedle sebe a smějeme se (...) zůstává po nás v drátech jediná proláklina.*“¹⁴⁷ Užitím množného čísla autor dává najevo, že jde o dva tvory, ovšem v zápětí tuto domněnku zpochybňuje

---

¹⁴⁵ URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 158.

¹⁴⁶ „*(...) na druhém břehu někdo stál. Zelený kabát s dlouhými šosy, zvednutým límcem a zlatými knoflíky, jezdecké kalhoty a holínky ke kolenům, rozepnutá žlutá vesta a rozhalená košile. Z bělostného límce však čouhala protáhlá hlava štiky s velkýma očima a hubou plnou špičatých zoubků.*“¹⁴⁶ „*(...) tvor studenokrevný jako arktický losos (...)*“ (URBAN, Miloš. Hastrman: zelený román. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476, str. 135.)

¹⁴⁷ Tamtéž, str. 351.

zmíněním jediné stopy, která po dvou tělech zůstává. Celé to působí jako jakási symbióza. Kdyby byl ale salamandr stálou součástí baronova těla a objevoval se jen v případě ohrožení, proč by v závěru nezasáhl proti smrti svého „hostitele“? Je tedy možné, že podvojnost těl je jen zdánlivá a stejně jako se baronovi zjevoval ve snech Odradek, zjevuje se i salamandr. Jak je to ve skutečnosti se čtenář bohužel nedozví, i když, ač je to méně pravděpodobné, více indicií v knize nasvědčuje tomu, že salamandr je samostatná bytost a z těla barona doslova vyskočil.

Salamandr vystupuje hlavně v Druhé knize. Vzhledem k tomu, že právě salamandr dokončuje vraždy a často zasahuje do jinak poklidného jednání barona s obětí, měli bychom ho zařadit mezi záporné postavy. Pokud bychom mu chtěli přilepšit, za zmínku stojí jeho způsob vraždění – nikdy svou oběť nemučí, a ačkoliv ji nenechá odejít ze světa důstojným způsobem, zařídí alespoň, aby to bylo rychle. Navíc tak činí z vůle matky přírody, ochranu země má v genech. Nemůžeme ho tedy zařadit ke krajně negativním postavám, které páchají zlo pro zlo.

Baron se svou lidskostí ale taktéž není ryze vyhraněnou postavou. Nemůžeme zpochybnit, že jeho úmysly jsou dobré, ovšem jsou momenty, kdy není tak úplně věrný svým ideálům (některé vraždy zařídí sám). Není ale ani čistě záporný, protože na cestě ke svému cíli se nechává obměkčit. Po pochopení filozofie Tomáše Mora navíc o sobě i o svém jednání vůči ničitelům pochybuje, což je znakem soucitu k bližnímu svému. Nezbyvá, než se zeptat, pocítily snad nejnámější záporné postavy jako například sestra Ratchedová (*Vyhod'me ho z kola ven*, K. Kesey, 1962), Lord Voldemort (řada románů *Harry Potter*, J. K. Rowling, 1997-2007), nebo Profesor Moriarty (příběhy *Sherlocka Holmese*, sir A. C. Doyle, 1887-1927) něco, jako soucit? Pakliže odpověď zní ne, nemůžeme s těmito postavami srovnávat barona, který se jen snaží zachránit odkaz budoucím generacím.

Základní otázku, zda je baron Johan Salmon de Caus kladná, sympatická, pozitivní postava, nebo záporná a negativní, zodpověděl i sám autor v jednom z rozhovorů. Ten barona vnímá jako postavu „*sympatickou, ale zároveň jsem potřeboval teroristu. A ten může být sympatický jen do určité míry.*“¹⁴⁸

Na knižního hrdinu se nezapomene ani po jeho smrti. Nejviditelnější památkou je jednoznačně hora, která i díky němu zůstala zachována. Další připomínkou jeho života

---

¹⁴⁸ HORÁČKOVÁ, A. Urban: Jen počkejte, ztrestám vás svým románem!. *IDNES.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/urban-jen-pockejte-ztrestam-vas-svym-romanem-fn7-/vytvarne-umeni.aspx?c=A010515_175240_vytvarneum_cfa.

je bystřina pod Vlhoští nazývaná Johánek. Třetím, nejdůležitějším pozůstatkem jeho života je život nový, ukrývající se v Kateřinině břiše.

Miloš Urban nakonec říká: „*Hastrman je cosi jako správný optimistický román, o kterých jsem se učil na ruštině: hrdina ve válce padne, ale ta jeho Máša má v břiše potomka. Moje Katynka má taky v břiše potomka, malého Hastrmánka. Takže to má děsně veselý konec, takový utopický.*“¹⁴⁹

---

¹⁴⁹ HORÁČKOVÁ, A. Urban: Jen počkejte, ztrestám vás svým románem!. *IDNES.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/urban-jen-pockejte-ztrestam-vas-svym-romanem-fn7-/vytvarne-umeni.aspx?c=A010515_175240_vytvarneum_cfa.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme se pokusili o co nejkompletnější analýzu románu Miloše Urbana *Hastrman*, a o naplnění určeného cíle, tedy zařazení hlavního hrdiny do skupiny záporných nebo kladných postav. Postupovali jsme poněkud neobvykle, neboť charakteristiky postav jsme zařadili až na samotný konec.

V prvních kapitolách jsme zjistili, že ať už budeme knihu rozebírat z kteréhokoliv úhlu, musíme brát v potaz její podvojnost, tedy zaměřit se vždy na rozdíly nebo podobnosti mezi první a druhou částí. Z tohoto důvodu je analýza poměrně rozsáhlá, nehledě na to, že jsme se nezaměřovali na detailní rozbor problematiky žánrového zařazení, jazykových prostředků, intertextovosti, některých podtémat a postavení knihy mezi jinými knihami s *hastrmanem* jako hlavním hrdinou. Záměrem je tyto okruhy rozvést v navazující diplomové práci.

Bez ohledu na nezohledněné oblasti zkoumání jsme i tak zjistili, že *Hastrman* je do posledního slova velmi promyšlenou knihou se spoustou souvislostí a odkazů na skutečný svět včetně jeho aktuálních problémů. Autorovi se podařilo napsat román přístupný lidem napříč generacemi a dokonce i lidem s různou čtenářskou úrovní, poněvadž jeho nosnost objeví jak nenároční hledači zajímavého děje, tak obdivovatelé provázanosti všech složek díla.

Bohužel se nepodařilo vyřešit otázku baronovy rozpůlené osobnosti, proto jsme nahlíželi na charakter hlavní postavy jako na průměr vlastností barona a salamandra, neboť přeci jen tvoří jeden celek. Ačkoliv jsme našli argumenty pro i proti následujícímu tvrzení, došli jsme k závěru, že protagonista *Hastrmana* je, s jistými výhradami, spíše kladným románovým hrdinou.

Seznam použitých obrázků

Obr. č. 1 - Google maps. [online].[cit. 2016-02-17]. Dostupné z:

<https://www.google.cz/maps/@50.6258492,14.4635844,14z>.

Seznam použité literatury

- **Primární literatura**

1. URBAN, M. *Hastrman: zelený román*. Praha: Argo, 2001. ISBN 8072033476

- **Sekundární literatura**

1. ČAPEK, K. aj. ČAPEK. *Devatero pohádek: a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek*. 11. vyd. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02179-9.
2. DORDOVÁ, A. *Hastrman jako postmoderní román*. Praha, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce PhDr. Josef Peterka, CSc.
3. FRANCEK, J. a K. MATĚJKOVÁ. *Dějiny Jičína*. Vyd. 1. V Praze: Rybka, 2010. ISBN 978-80-87067-81-9.
4. HOUTZAGER, G. *Encyklopedie řecké mytologie*. 1. vyd. Ilustrace Janneke Maas. Dobřejuvice: Rebo Productions, 2003. ISBN 80-7234-287-8.
5. HRUŠKA, P. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1630-0.
6. KRČ, E. a H. ZBUDILOVÁ. *Úvod do teorie literatury: literární terminologie a analýza literárního díla*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-2903-8.
7. KOL. AUTORŮ. *Lidové stavby Libereckého kraje*. 1. Hradec Králové: FOIBOS-BOOKS s.r.o., 2014. ISBN 978-80-87073-73-5.
8. LEHÁR, J. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie. ISBN 978-80-7106-963-8.
9. Machala, L.: *Literární bludiště: Bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána, 2001. ISBN 80-7243-139-0.
10. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. V Praze: J. Otto, 1890. ISBN 80-7185-440-9.

11. RIEDEL, G. *Ludvík Feuerbach a mladý Marx*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962.
12. STUDENÝ, J. *Křesťanské symboly*. Olomouc, 1992.

Seznam použitých internetových zdrojů

1. FALTÝNEK, V. Miloš Urban: V dětství nás strašili, že nás někdo unese. *Český rozhlas: Knihovnička Radia Praha* [online]. 2005 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/knihy/milos-urban-v-detstvi-nas-strasili-ze-nas-nekdo-unese>.
2. JANUŠ, J. Miloš Urban: Vůbec jsem nevěděl, kdo to je Dan Brown. *FFakt* [online]. 2009 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://ffakt.ukmedia.cz/milos-urban-vubec-jsem-nevedel-kdo-to-je-dan-brown>.
3. HORÁČKOVÁ, A. Urban: Jen počkejte, ztrestám vás svým románem!. *IDNES.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/urban-jen-pockejte-ztrestam-vas-svym-romanem-fn7-vytvarne-umeni.aspx?c=A010515_175240_vytvarneum_cfa.
4. KUDLOVÁ, K. a Z. MALÁ. Miloš Urban. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. 2010 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1344>.
5. Miloš Urban. *Argo* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.argo.cz/autori/1465/urban-milos/>.
6. MAŘAS, Tomáš. Vlhošť: svědek vlkodlačích rejďů Zdroj: http://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/vlhost-svedek-vlkodlacich-rejdu20101219.html: ZA TAJEMSTVÍM ČESKOLIPSKA - díl 28. *Deník.cz: Českolipský* [online]. 2010 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/vlhost-svedek-vlkodlacich-rejdu20101219.html.
7. MISÍKOVÁ, M. a M. ANDER. Čtenář je nebezpečný člověk: rozhovor s Milošem Urbanem. *7G: Sedmá generace - společensko-ekologický časopis* [online]. 2004 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/text/detail/ctenar-je-nebezpecny-clovek>.
8. NIETZSCHE, F. Friedrich Nietzsche. *AZcitaty.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://azcitaty.cz/friedrich-nietzsche/23972/>.

9. OPATŘILOVÁ, D. Při výběru knihy ovlivňuje studenty hlavně obal nebo doporučení. *Generace20: Magazín studentů VOŠ* [online]. 2015 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.generace20.cz/kultura/pri-vyberu-knihy-ovlivnuje-studenty-hlavne-obal-nebo-doporuceni>.
10. *Partneři: Karel Kříž*. Praha: Value Added. [online]. 2015 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: http://www.valueadded.cz/akcionari_partneri.
11. ROJEK, M. O obci Sloup v Čechách. *Sloup v Čechách* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.obecsloupvcechach.cz/o-obci/>.
12. Sdružení Českolipsko. *JIČÍNSKO: ZA ROZHLEDY KOLEM JIČÍNA* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.ceskolipsko.info/dr-cs/11082-jicinsko-za-rozhledy-kolem-jicina.html>.
13. Zahrádky. *Kulturní památky* [online]. 2006 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://zahradkycl.cz/web/?p=clanky/-kulturni-pamatky>.
14. SKALÍKOVÁ, K. Urbanovy Mrtvý holky aneb postmoderní hříčky, jak také jinak. *Protimluv* [online]. 2007, 6(3) [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.protimluv.net/protimluv/19/strana.php?cislo=22>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Záznam osobní korespondence s Milošem Urbanem

Lenka Rýznarová - 28.3.2016 18:35

Dobrý den! Piši o Vás svou bakalářskou práci, doufám, že Vám to nevadí. Chtěla bych se na něco zeptat (...). Nemůžu toho moc najít o Vaší překladatelské činnosti. (...) Tak tedy, když dovolíte, překládali jste jen z angličtiny, nebo i z jiných jazyků? A vyšel ještě nějaký překlad po roce 2001? (...)

Miloš Urban - 28.3.2016 21:47

(...) Dotaz mi nevadí, překládání pořád zvažuji, ale většinou se přikloním k psaní. Letos vyjde v obnoveném vydání můj Barnesův Flaubertův papoušek, přeložený před dvaceti lety a oceněný Cenou Mladé Fronty. Je tam taky doslov, který mají lidi rádi, ten prý v Odeonu taky otočí. Též jsem dělal se svou bývalou ženou Tremainové Navrácenou milost, taky pro Mladou Frontu. Taky jsem dělal Singerovu Korunku z peří, nejspíš pro Argo. Asi i ještě něco, ale teď nevím. Nevím ani, co přesně bylo do roku 01 a co pak. Ale určitě vím, že před pár lety jsem přeložil komiks Anin duch, to je půvabná a velmi pravdivá věcička, bylo to pro Argo, kde pracuji a vydávám, jen si už nevybavím autorku. (...)

Lenka Rýznarová – 28.3.2016 22:13

Díky mockrát za odpověď. A ještě by mě zajímalo, čistě ze zvědavosti, když jste dopsal Hastrmana, měl jste v hlavě představu o tom, jak bude kniha ve finále vypadat? To zelené písmo, dřevoryty, přibližná podoba ilustrací... Prostě něco, s čím jste přišel, a řekl: Bude to tak a tak. Nebo to byl všechno nápad Pavla Růta? (...)

Miloš Urban - 30.3.2016 14:28

(...) A ne, po dopsání se na to vrhl Pavel a zelený papír vymyslel on, akorát to "modré" (jak on tvrdí) písmo se v tom špatně čte, další dotisky a vydání už zelené nebyly. Pokud jde o ilustrace, už jsem si na ně zvykl, ale tenkrát jsem s nimi moc spokojený nebyl,

připadaly mi příliš dryáčnické. On Pavel ty postavy příliš destruuje, dělá je ošklivé, je to jeho způsob a vidění, ale jde to proti tomu, jak jsou napsané...

Lenka Rýznarová - 30.3.2016 15:10

(...) Před psaním mojí bakalářky jsem si četla některé další a baví mě, jak v tom kterém románu každý vidí něco úplně jiného. Myslím, že byste se sám divil, kolik odkazů na Bibli konkrétně v Hastrmanovi dokáže najít student, který potřebuje napsat šedesát tisíc znaků za týden. Každopádně je fajn, že se takhle nebráníte dotazům, to o tom modrém písmu jsem nevěděla (to asi většina lidí). Když jsem u té Bible, to věnování Duze jste našel tam, nebo jak Vás to napadlo?

Miloš Urban - 30.3.2016 17:48

Tak to teda už FAKT nevim! Je to parafrázie na nějakou báseň, asi anglickou, ale... je to dávno.

Lenka Rýznarová - 30.3.2016 17:50

(...) Tak díky mockrát, ať Vám to píše, a kdyby se během psaní vyskytla nějaká další nezodpověditelná otázka, tak ještě napíšu, můžu?

Miloš Urban - 30.3.2016 18:08

To se ví.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lenka Rýznarová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Interpretace románu Miloše Urbana Hastrman
Název v angličtině:	Interpretation of the novel Miloš Urban Hastrman
Anotace práce:	Cílem práce je interpretace románu Hastrman se zaměřením na charakteristiku povahových rysů hlavního hrdiny. Nejprve jsou však nastíněny okolnosti vzniku díla, pozornost je věnována také grafické podobě knihy, děj románu je zařazen do příslušného období a prostoru a popisu osobnosti jsou podrobeny i vedlejší postavy. Práce je rozdělena do šesti kapitol a doplněna přílohou.
Klíčová slova:	román, hastrman, interpretace, charakteristika
Anotace v angličtině:	The aim of this thesis is the interpretation of the novel Hastrman with focusing on the characteristic traits of the main character. At first there are outlined circumstances of the occurrence book, plot of the novel is placed to the certain period of history and place, and the minor characters are described with their traits too. The thesis is divided into six chapters and it is supplied with an attachment.
Klíčová slova v angličtině:	novel, waterman, interpretation, characteristic
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Záznam osobní korespondence s Milošem Urbanem
Rozsah práce:	51 stran
Jazyk práce:	čeština

